

JIŘÍ STROUHAL
RENATA ŽIDLICKÁ
ZDENKA CARDOVÁ

ÚČETNICTVÍ

VELKÁ KNIHA PŘÍKLADŮ

! Změny související s novým občanským zákoníkem

Přechod z daňové evidence na účetnictví

Srovnání českých účetních pravidel s IFRS

Účtování podle dokladů

Detailní zpracování účetní závěrky v plném rozsahu

Analýza účetní závěrky

**Jiří Strouhal
Renata Židlická
Zdeňka Cardová**

Účetnictví

Velká kniha příkladů

**BizBooks
Brno
2014**

Účetnictví

Velká kniha příkladů

Jiří Strouhal, Renata Židlická, Zdeňka Cardová

Jazyková korektura: Míla Zemanová-Palánová

Odborná korektura: Renata Židlická

Obálka: Jiří Matoušek

Odpovědný redaktor: Martin Ježek

Technický redaktor: Jiří Matoušek

Objednávky knih:

www.albatrosmedia.cz

eshop@albatrosmedia.cz

bezplatná linka 800 555 513

ISBN 978-80-265-0154-1

Vydalo nakladatelství BizBooks v Brně roku 2014 ve společnosti Albatros Media a. s. se sídlem Na Pankráci 30, Praha 4. Číslo publikace 18432.

© Albatros Media a. s. Všechna práva vyhrazena. Žádná část této publikace nesmí být kopírována a rozmnožována za účelem rozšiřování v jakékoli formě či jakýmkoli způsobem bez písemného souhlasu vydavatele.

1. vydání

 ALBATROS MEDIA a.s.

Jaké změny nám do účetnictví přinesla rekodifikace práva v roce 2014? Jaké jsou rozdíly mezi českou účetní legislativou a IFRS? Jaký typ kalkulace je vhodný pro dané účely? Co si počít s datovou schránkou? Je účetní závěrka a výroční zpráva zveřejněna předepsaným způsobem? Jak sestavit účtový rozvrh pro účelové členění nákladů? Jak přejít z daňové evidence na účetnictví? Odpověď na tyto a spoustu dalších otázek můžete najít v publikaci, kterou držíte v ruce. Je určena nejen odborníkům z oblasti financí a účetnictví a studentům tohoto oboru, ale i těm, kteří chtějí porozumět finanční stránce podnikání.

Doc. Ing. Jiří Strouhal, Ph.D. – roku 2003 absolvoval VŠE v Praze, kde v současnosti působí na Katedře podnikové ekonomiky. Kromě toho se věnuje profesi analytika v oblasti účetnictví a financí a lektorské činnosti. Je autorem více než třicítky článků publikovaných v renomovaných zahraničních vědeckých časopisech, které jsou součástí uznávaných citačních indexů (ISI, SCOPUS), jakož i odborných publikací v oblasti finančního řízení a účetnictví. V letech 2008–2010 byl řešitelem projektu GA ČR *Analýza oceňování a vykazování cenných papírů kótovanými a nekótovanými společnostmi v České republice*; v letech 2011–2013 pak řešitelem projektu GA ČR *Aktuální problémy oceňování pro potřeby řízení společnosti: Vlastnický a manažerský přístup*. V rámci systému certifikace účetní profese v ČR dosáhl stupně Účetní expert. V letech 2007–2009 působil jako člen Komitétu pro vzdělávání a certifikaci účetních a dále jako člen výboru Komory certifikovaných účetních Svazu účetních (KCÚ SÚ). Od roku 2011 je prezidentem Komory certifikovaných účetních České republiky (KCÚ ČR). Je držitelem osvědčení ACCA pro školitele IFRS a členem Evropské účetní asociace (EAA).

Ing. Renata Židlická – v roce 2004 ukončila inženýrské studium na Vysoké škole ekonomické v Praze, obor Účetnictví a finanční řízení podniku, obhajobou diplomové práce na téma *Vztah interního a externího auditu*. Pracovala jako účetní, asistentka auditora a lektorka. V současné době se věnuje účetní praxi a odbornému vzdělávání v této oblasti.

Ing. Zdenka Cardová – roku 1974 absolvovala VŠE v Praze. Pracovala jako vedoucí podnikových financí, metodička účetnictví, vedoucí informační soustavy a vedoucí oddělení daní právnických osob. Od roku 1994 je auditorkou. V letech 1994–2010 rovněž pracovala jako odborná asistentka na Katedře finančního účetnictví a auditingu VŠE v Praze, kde se zaměřovala na problematiku účetnictví malých a středních podniků. V rámci systému certifikace účetní profese v ČR byla v letech 2008–2012 zkušební komisařkou pro oblast auditingu a vnitřní kontroly. Je autorkou mnoha článků a několika odborných publikací.

Obsah

Předmluva	9
Základy účetnictví	11
1.1 Účetní principy	11
1.1.1 Předmět a uživatelé účetnictví	11
1.1.1.1 Předmět účetnictví	11
1.1.1.2 Druhy účetnictví	11
1.1.1.3 Účetní soustavy	12
1.1.1.4 Uživatelé účetnictví a jejich požadavky	12
1.1.2 Účetní zásady	14
1.1.2.1 Základní předpoklady	14
1.1.2.2 Ostatní účetní zásady	15
1.1.2.3 Kvalitativní požadavky	16
1.1.3 Účetní doklady	18
1.1.3.1 Náležitosti dokladů	19
1.1.3.2 Opravy v účetních dokladech	21
1.1.3.3 Oběh účetních dokladů	21
1.2 Rozvaha a její prvky	23
1.2.1 Sestavení rozvahy	23
1.2.2 Změny rozvahových položek	28
1.2.3 Účetní knihy	36
1.2.3.1 Hlavní kniha	36
1.2.3.2 Deník	37
1.2.3.3 Knihy analytických účtů	37
1.2.3.4 Knihy podrozvahových účtů	38
1.2.3.5 Opravy chyb v účetních knihách	39
1.2.4 Obratová předvaha	39
1.3 Základy účtování na účtech stavů a toků	40
1.4 Přechod z daňové evidence na vedení účetnictví	47
1.4.1 Účetní souvislosti při přechodu z daňové evidence na účetnictví	48
1.4.2 Daňové souvislosti při přechodu z daňové evidence na účetnictví	50
1.5 Finančně-matematické repetitorium	53
1.5.1 Budoucí a současná hodnota jednorázového vkladu	57
1.5.2 Budoucí a současná hodnota anuity	59
Účtování dílčích oblastí	63
2.1 Úvod	63
2.1.1 Zákon o účetnictví	64
2.1.2 Prováděcí vyhlášky k Zákonu o účetnictví	69
2.1.3 České účetní standardy	70
2.1.4 Oceňování	71
2.2 Dlouhodobý nehmotný a hmotný majetek	72

2.2.1 Pořízení dlouhodobého nehmotného a hmotného majetku	78
2.2.2 Odpisování dlouhodobého nehmotného a hmotného majetku	86
2.2.2.1 Účetní odpisy	86
2.2.2.2 Daňové odpisy	93
2.2.3 Technické zhodnocení dlouhodobého nehmotného a hmotného majetku	96
2.2.4 Inventarizace dlouhodobého nehmotného a hmotného majetku	102
2.2.5 Vyřazování dlouhodobého nehmotného a hmotného majetku	104
2.2.6 Leasing dlouhodobého majetku	106
2.2.6.1 Provozní leasing	106
2.2.6.2 Finanční leasing	107
2.2.6.3. Leasing jako zdroj financování	112
2.2.7 Pohled IFRS	117
2.2.7.1 Nehmotná aktiva	117
2.2.7.2 Pozemky, budovy a zařízení	118
2.2.7.3 Investice do nemovitostí	127
2.2.7.4 Finanční leasing	128
2.3 Finanční majetek	134
2.3.1 Peníze	136
2.3.1.1 Pokladna	136
2.3.1.2 Ceniny	138
2.3.1.3 Bankovní účty	140
2.3.2 Cenné papíry	143
2.3.2.1 Akcie	147
2.3.2.2 Dluhopisy	151
2.3.2.3 Derivátové kontrakty	156
2.3.2.3.1 Pevné termínované operace	157
2.3.2.3.2 Opce	163
2.3.2.3.3 Úvod do problematiky zajišťovacího účetnictví	166
2.3.3 Pohled IFRS	172
2.3.4. Oceňování cenných papírů	178
2.3.4.1 Oceňování akcií	178
2.3.4.2 Oceňování dluhopisů	180
2.3.4.3 Oceňování opcí	183
2.4 Zásoby	187
2.4.1 Nakupované zásoby	188
2.4.2 Zásoby vlastní výroby	195
2.4.2.1 Kalkulace vlastních nákladů	198
2.4.2.2 Bod zvratu	203
2.4.3. Specifické operace se zásobami	206
2.4.3.1 Zásoby určené ke zpracování	206
2.4.3.2 Náhradní díly	212
2.4.3.3 Obaly	216
2.4.4 Převody mezi skupinami zásob	220
2.4.5 Inventarizace zásob	222
2.4.6 Pohled IFRS	223

2.5 Pohledávky a dluhy	230
2.5.1 Pohledávky a závazky z obchodního styku	233
2.5.1.1 Dodavatelsko-odběratelské vztahy	233
2.5.1.2 Řešení neuhrazených pohledávek	236
2.5.1.3 Směnečné operace	240
2.5.2 Cizoměnové operace	244
2.5.3 Pohledávky a závazky vůči zaměstnancům	247
2.5.4 Pohledávky a závazky vůči státu	255
2.5.5 Rezervy a přechodné položky	266
2.5.5.1 Rezervy	266
2.5.5.2 Přechodné položky	275
2.5.5.3 Pohled IFRS: Rezervy	277
2.6 Vlastní kapitál	281
2.6.1 Základní kapitál	282
2.6.2 Výsledek hospodaření	285
2.6.2.1 Náklady a výnosy	288
2.6.2.2 Druhové a účelové členění provozních nákladů	291
2.7 Účetní uzávěrka	297
2.7.1 Inventarizace	299
2.7.2 Daňová povinnost	303
2.7.2.1 Splatná daň z příjmů	304
2.7.2.2 Odložená daň z příjmů	306
2.7.3 Pohled IFRS: splatná a odložená daň	310
2.8 Účetní doklady v praxi	311
2.8.1 Stručně o firmě	311
2.8.2 Vybrané účetní případy, které nastaly v prosinci 20X1	311
2.8.2.1 Strukturování jednotlivých případů	311
2.8.2.2 Náležitosti účetního dokladu	313
2.8.2.3 Jednotlivé účetní případy	313
2.8.3 Účetní rozvrh firmy FRESH SNACK na rok 20X1	370
Účetní závěrka	377
3.1 Účetní výkazy	378
3.1.1 Rozvaha	378
3.1.2 Výkaz zisku a ztráty	382
3.1.3 Příloha	386
3.1.4 Přehled o peněžních tocích	387
3.1.5 Přehled o změnách vlastního kapitálu	392
3.1.6. Pohled IFRS	393
3.1.6.1 Složky účetní závěrky	393
3.1.6.2 Zisk na akcii	401
3.1.6.3 Mezitímní účetní výkazy	403
3.2 Souvislý příklad	405
3.3 Následné povinnosti spojené s účetní závěrkou	435
3.3.1 Informační povinnost vůči národnímu účetnictví	435

3.3.2 Audit účetní závěrky	435
3.3.3 Výroční zpráva	441
3.3.4 Datové schránky a další možnosti elektronické komunikace	444
3.4. Finanční analýza	446
3.4.1. Horizontální a vertikální analýza účetních výkazů	448
3.4.2. Analýza poměrových ukazatelů a čistého pracovního kapitálu	449
3.4.2.1 Ukazatele rentability	449
3.4.2.2 Ukazatele likvidity a čistý pracovní kapitál	451
3.4.2.3 Ukazatele aktivity	452
3.4.2.4 Ukazatele zadluženosti	454
3.4.2.5 Ukazatele kapitálového trhu	455
3.4.2.6 Zdrojová data v českých účetních výkazech	456
3.4.3. Analýza soustav ukazatelů	456
3.4.4. Souhrnné metody hodnocení výkonnosti účetní jednotky	458
3.4.5 Souhrnný příklad	462
Shrnutí	467
Summary	467
Recenze knihy	468
Literatura	469
Právní předpisy	470
Přílohy	471
Příloha 1 – Typový účtový rozvrh	472
Příloha 2 – Seznam platných Českých účetních standardů a interpretací Národní účetní rady	481
Příloha 3 – Seznam platných standardů IFRS a interpretací IFRIC	482
Rejstřík	485

Předmluva

Jestliže nejste schopni nikoho naštvat, nemá cenu pouštět se do psaní.

Kingsley Amis

Milí čtenáři,

v rukou držíte knihu zabývající se problematikou finančního účetnictví podnikatelů jak z pohledu české právní úpravy, tak i z pohledu Mezinárodních standardů účetního výkaznictví (IFRS). Jak jistě víte, jde o oblast s čestnými změnami, a tak je hlavním cílem této knihy poskytnout vám nejaktuálnější účetní informace, a to prostřednictvím řešených praktických příkladů. Text navíc obohacuje provázání konkrétní problematiky s odkazy do zákonů a vyhlášek.

Publikace není určena pouze účetním specialistům a finančním manažerům, ale je díky své struktuře a množství řešených příkladů vhodná i pro studenty účetnictví a širší veřejnost, která chce porozumět finanční stránce podnikání komplexním způsobem.

První kapitola poslouží všem, kteří se s účetnictvím teprve seznamují. Srozumitelným jazykem a za pomoci příkladů vám objasní základní stavební kameny účetnictví, na nichž pak budete moci stavět v průběhu následujícího textu. Závěrečná pasáž této kapitoly je zaměřena na úskalí přechodu z daňové evidence na účetnictví.

S aktuální právní úpravou českého účetnictví a IFRS se seznámíte ve druhé kapitole, která je věnována jednotlivým oblastem majetku, dluhů a vlastního kapitálu. Setkáte se zde s účetními problémy od těch základních až po náročnější: od problematiky pořízení dlouhodobého majetku přes technické zhodnocení pronajatého majetku až po přecenění derivátů; od účtování mezd přes problematiku opravných položek až po eskont a faktoring pohledávek. Tyto a spousty jiných případů jsou vždy doprovázeny konkrétními řešenými příklady obsahujícími nejen zaúčtování, ale i dopad účetních operací do účetních výkazů.

Třetí část knihy je věnována účetní závěrce, tedy rozvaze, výkazu zisku a ztráty, příloze, výkazu o změnách ve vlastním kapitálu a výkazu cash flow. Zmíněna je i problematika auditu účetní závěrky a povinnost jejího zveřejnění. Kapitola je doplněna komplexními řešenými příklady, kde si můžete ověřit své znalosti účtování přes uzávěrku až po sestavení účetní závěrky. Samotný závěr třetí části bude zajímat zejména uživatele účetních výkazů, tedy ty, kteří si chtějí na základě účetních informací udělat obrázek o konkrétní firmě. Jsou zde prezentovány finančně-analytické nástroje, které je možné k těmto účelům využít.

Věříme, že se tato publikace stane vaším příjemným a přívětivým průvodcem ve světě finančních informací, ať už ji využijete v praxi, ve škole nebo v obojím.

Tato publikace je jedním z výstupů projektu **IGA VŠE 2/2014** *Analýza zveřejňování kótovaných a nekótovaných společností ve vybraných zemích EU a Číně* registrovaného u Interní grantové agentury VŠE.

Základy účetnictví

KAPITOLA

1

Představte si to ticho, kdyby lidé říkali jen to, co vědí.

Karel Čapek

V úvodní části této publikace vymezíme základní účetní principy, budeme se věnovat prvkům účetních výkazů – aktivům, pasivům, nákladům a výnosům a základům jejich účtování. Závěrečná pasáž této kapitoly pak bude věnována přechodu z daňové evidence na vedení účetnictví.

1.1 Účetní principy

Po vymezení předmětu a uživatelů účetních informací se zaměříme na jednotlivé druhy účetnictví. Předmětem našeho zájmu pak bude podvojně účetnictví a zásady, na nichž je postaveno. Zásadě dokladovosti je pak věnována poslední část této podkapitoly, její názorné ukázce pak kapitola 2.8.

1.1.1 Předmět a uživatelé účetnictví

1.1.1.1 Předmět účetnictví

Účetnictví podává informace o takových hospodářských operacích, při kterých se mění výše a struktura majetku a/nebo dluhů obchodní korporace (**účetní jednotky**) v průběhu jejího fungování (existence). Tyto informace zachycují výši a strukturu majetku účetní jednotky, její dluhy a vlastní kapitál. Významné jsou též informace o hospodaření účetní jednotky.

1.1.1.2 Druhy účetnictví

Účetnictví jako takové můžeme rozčlenit na dvě základní kategorie:

Finanční účetnictví

Finanční účetnictví se zabývá transakcemi mezi účetní jednotkou a jejím okolím. Jde tedy o zachycení vazeb s odběrateli, dodavateli, zaměstnanci, bankou a jinými věřiteli, dále o vztahy ke státnímu rozpočtu, institucím sociálního zabezpečení, zdravotním pojišťovnám a k dalším subjektům.

Manažerské účetnictví

Naproti tomu **manažerské účetnictví** klade důraz na poskytování informací pro potřeby aktivního řízení, a to zejména rozhodování – orientuje se tedy na budoucnost. Musí poskytovat informace o struktuře nákladů (případně výnosů), kalkulaci výkonů, rozpočty a tak podobně pro rozhodovací úlohy (na stávající či budoucí kapacitě), a to včetně úloh cenových.

Významnou součástí manažerského účetnictví je pak **účetnictví nákladové**. Jeho prapůvodním posláním bylo zjišťovat náklady pro potřeby výsledné kalkulace. Jeho uplatňování se postupně začalo rozšiřovat i na zjišťování nákladů podle určité struktury a na zjišťování nákladů podle jednotlivých útvarů účetní jednotky, případně podle aktivit (procesů, dílčích úkonů a podobně). Dochází k jeho propojování s rozpočtovým, a to zvláště vnitropodnikovým, dále s předběžnými kalkulacemi, běžnou kontrolou nákladů a odpovědnostním účetnictvím.

1.1.1.3 Účetní soustavy

Historicky se vyvinuly tři základní účetní soustavy:

Jednoduché účetnictví

Jednoduché účetnictví je založeno na sledování příjmů a výdajů peněžních prostředků, jež jsou evidovány v peněžním deníku. Výsledek hospodaření zjišťujeme v této účetní soustavě právě jako rozdíl příjmů a výdajů, a tak je výsledek hospodaření v podstatě identický s cash flow účetní jednotky. Obdobou jednoduchého účetnictví v ČR je tzv. **daňová evidence**, která klade důraz zejména na daňové příjmy a daňové výdaje.

Kamerální účetnictví

Jde o specifickou historickou formu účetnictví používanou v organizacích a orgánech veřejné správy. Kamerální účetnictví sleduje příjmy a výdaje těchto subjektů. Od jednoduchého a podvojného účetnictví se liší ve způsobu posuzování a zachycování účetních případů, na které nahlíží jako na příjmy a výdaje peněz, jež jsou navíc členěny na rubriky.

Podvojně účetnictví

Jak už název napovídá, podvojně účetnictví je založeno na zachycování účetních informací podvojným způsobem. Nahlížíme tak na majetek jednak z hlediska formy, jednak z hlediska zdrojů jeho krytí. Zatímco v jednoduchém účetnictví stanovujeme výsledek hospodaření jako rozdíl mezi příjmy a výdaji, v účetnictví podvojném vycházíme z rozdílu mezi výnosy a náklady. Podvojně účetnictví, které bude nadále předmětem našeho zájmu, je založeno na řadě účetních zásad, které vymezíme v podkapitole 1.1.2.

1.1.1.4 Uživatelé účetnictví a jejich požadavky

Spektrum uživatelů účetních informací je velmi široké. V následujícím textu se zaměříme na jednotlivé uživatelské skupiny a zájmy, které tyto uživatelé sledují.

Pro **management firmy** jsou nejdůležitější informace, které lze využít pro finanční řízení obchodní korporace – manažeři pomocí nich rozhodují o optimální majetkové a kapitálové struktuře, o uložení volných finančních prostředků, o dividendové politice, ocenění obchodní korporace atd. Management na základě účetních informací posuzuje hospodaření účetní jednotky, odkrývá silné a slabé stránky účetní jednotky společně s příležitostmi a hrozbami,

kteří na účetní jednotku působí. Účetní informace slouží v neposlední řadě jako základ pro důležitá (strategická) rozhodnutí, týkající se budoucnosti účetní jednotky.

Vlastníci (akcionáři, společníci) se zajímají především o to, zda jsou jejich prostředky výhodně uloženy, sledují tedy současnou výnosnost akcií a snaží se odhadnout její budoucí vývoj. Mezi priority jejich zájmu se dá kupříkladu uvést výše vyplacených podílů na zisku.

Zaměstnanci zajímají především informace o současné i výhledové mzdové a sociální situaci v účetní jednotce. Informace z účetnictví mohou zaměstnancům posloužit jako argumenty pro jednání s managementem a vedením účetní jednotky a zároveň jako podklady pro prognózu budoucí úrovně zaměstnanosti v účetní jednotce.

Banky se na základě údajů z účetnictví rozhodují, zda obchodní korporaci poskytnou úvěr, nebo zda žádost o úvěr zamítnou. Zkoumají především, zda bude účetní jednotka v budoucnu schopna úvěr splatit (včetně úroků) a zda bude moci za poskytnutý úvěr nabídnout odpovídající záruku. V případě, že úvěr byl již poskytnut a účetní jednotka jej není schopna spláčet, zajímá se banka navíc o ocenění účetní jednotky (například formou likvidační hodnoty).

Obchodní věřitelé (dodavatelé) se zaměřují primárně – stejně jako banky – na informace týkající se likvidity a solventnosti firmy. Kromě toho sledují i předpoklady pro dlouhodobé obchodní kontakty, které jsou závislé na schopnosti obchodní korporace (odběratele) přežít a rozvíjet své aktivity.

Odběratelé sledují stabilitu firmy a možnost jejího dalšího rozvoje. Je pro ně důležité vědět, zda se účetní jednotka (dodavatel) nedostane do finančních obtíží, neboť ty by se mohly projevit na kvalitě či dochvilnosti dodávek. Tyto informace nabývají na významu zvláště tehdy, když je dotyčná účetní jednotka jediným dodavatelem. V případě jejího bankrotu by odběrateli vznikly vážné problémy. Našli bychom odvětví, ve kterých se jen stěží hledá náhrada za dosavadní dodavatele (například automobilů).

Konkurenti porovnávají vlastní výsledky s výsledky konkurentů a na základě tohoto srovnání pak přizpůsobují své chování na trhu.

Držitelé dluhových cenných papírů mají, obdobně jako obchodní partneři a banky, největší zájem o informace týkající se finanční stability a likvidity, a to v horizontu splatnosti dluhu.

Další významnou skupinu tvoří **potenciální investoři a obchodníci s cennými papíry**, kteří sledují celkové finanční hospodaření firmy. Získané informace využijí především pro rozhodnutí o obchodech s cennými papíry a při volbě optimálního portfolia.

K nejdůležitějším uživatelům účetnictví patří bezesporu **státní orgány**, jejichž snahou je formulovat racionální finanční politiku státu vůči korporátnímu sektoru i jednotlivým odvětvím národního hospodářství. Například orgány finanční správy se zaměřují na faktory, které ovlivňují výši rozpočtových příjmů, jako jsou daň z přidané hodnoty, daň z příjmů a cla. Pomocí zákona o účetnictví a ostatních předpisů se snaží o větší průhlednost finančních informací a o jejich snadnější interpretaci z hlediska daňové způsobilosti plátců daně. **Orgány místní správy a samosprávy** mají obdobné zájmy jako centrální orgány na celostátní úrovni, chtějí informace o finančním hospodaření firem na svém území.

Kromě všech výše uvedených skupin existují ještě některé **specifické skupiny uživatelů** – jde například o ekologické organizace, které sledují vliv činnosti účetní jednotky na životní prostředí v daném regionu, dále pak daňoví poradci, účetní znalci a odhadci, finanční analytici

a ekonomičtí poradci, burzovní makléři, univerzity, odborové svazy, novináři a v neposlední řadě široká veřejnost.

1.1.2 Účetní zásady

Hlavní účetní zásadou, která by měla být naplněna dodržováním níže uvedených účetních zásad, je **věrné a poctivé (pravdivé) zobrazení** (angl. *true and fair view*).

Zákon o účetnictví (dále jen ZU) definuje v § 7 věrné a poctivé zobrazení předmětu účetnictví následujícím způsobem:

*„Zobrazení je **věrné**, jestliže obsah položek účetní závěrky odpovídá skutečnému stavu, který je přitom zobrazen v souladu s účetními metodami, jejichž použití je účetní jednotce uloženo na základě tohoto zákona. Zobrazení je **poctivé**, když jsou při něm použity účetní metody způsobem, který vede k dosažení věrnosti. Tam, kde účetní jednotka může volit mezi více možnostmi dané účetní metody a zvolená možnost by zastírala skutečný stav, je účetní jednotka povinna zvolit jinou možnost, která skutečnému stavu odpovídá.“¹*

1.1.2.1 Základní předpoklady

Podvojně účetnictví je založeno na dvou klíčových předpokladech:

- předpoklad akruální báze
- předpoklad neomezeného trvání účetní jednotky v dohledné budoucnosti.

Akruální báze

Výsledky transakcí a ostatních událostí jsou uznány v období, kdy k nim dochází (nikoliv v okamžiku příjmu či výdeje peněz), zaznamenány v účetních knihách a zohledněny v účetních závěrkách za období, ke kterým se skutečně vztahují.

Jinými slovy, výnos uznáváme a zachycujeme již v okamžiku jeho realizace, nikoliv až v okamžiku příjmu peněz. Stejně tak náklad uznáváme již v okamžiku jeho vynaložení, nikoliv až v okamžiku jeho faktické úhrady. Z tohoto titulu vyplývá, že zisk, který lze definovat jako rozdíl výnosů a nákladů, nebývá totožný s vyšší peněžních prostředků, jak je tomu v případě jednoduchého účetnictví.

Neomezené trvání účetní jednotky (Going concern)

Účetní informace vycházejí z předpokladu, že účetní jednotka bude v dohledné budoucnosti pokračovat ve své činnosti, a nemá tedy v úmyslu ani není nucena likvidovat nebo podstatně omezit rozsah činností.

1 Dostát naplnění § 7 ZU se snažily účetní jednotky odjakživa. Zajímavé přitom je, do jaké míry byl princip *true-and-fair view* naplňován za první světové války (Hašek, 2000, s. 471). Čas od času totiž generál Fink po svých slavných polních bohoslužbách pořádal ještě slavnostnější žranice na účet garnizónní pokladny. Potom to pak chudáci v účtárně všelijak stloukali dohromady, aby také z toho něco trhli.

1.1.2.2 Ostatní účetní zásady

Kromě těchto dvou základních pilířů podvojného účetnictví existuje celá řada dalších zásad, na nichž je podvojně účetnictví postaveno. Pravdou zůstává, že některé z nich jsou vzájemně v rozporu, a je tak na účetní jednotce, aby našla rozumný kompromis, díky němuž může být realizována hlavně ze zásad, a to věrně a poctivě zobrazení předmětu účetnictví.

Zásada účetní jednotky

Informace v účetnictví se týkají jedné konkrétní účetní jednotky, což má pro uživatele zásadní význam. Je jasné, v jakém rámci mají příslušné účetní informace hodnotit.

Konkrétní aplikací této zásady v praxi je uvedení názvu účetní jednotky v záhlaví účetních dokladů a účetních výkazů.

Zásada měření (oceňování) v peněžních jednotkách

Předmětem účetnictví mohou být pouze takové činnosti účetní jednotky, jež lze měřit pomocí peněžních jednotek. Dodržení této zásady nám umožní sčítat jednotlivé složky majetku účetní jednotky na libovolném stupni agregace a také zjišťovat finanční situaci této účetní jednotky.

Zásada oceňování v historických cenách

V souladu s touto zásadou bychom měli majetek v účetnictví zachytit v ceně, za niž jsme ho pořídili.

V současnosti se setkáme i s jiným způsobem ocenění, a to zejména v oblasti oceňování finančních instrumentů, kde se standardně využívá aktuální tržní ocenění (tzv. ocenění v reálných hodnotách).

Zásada stálé kupní síly peněžní jednotky

Tato zásada předpokládá, že v ekonomice neexistuje inflace, a peněžní jednotka má tudíž stále stejnou kupní sílu, což je předpoklad značně nerealistický. V praxi se však za porušení této zásady považuje až vysoká míra inflace, kdy se ocenění účetních položek přepočítává pomocí inflačních koeficientů.

Realizační princip

Podle této zásady bychom měli v účetnictví uznat výnos v okamžiku jeho realizace (tzn. například již v okamžiku vyfakturování provedeného výkonu – prodej výrobků, prodej zboží, poskytnutá služba a podobně), a nikoliv až v okamžiku jeho úhrady.

S touto zásadou je spojen požadavek na uznání nákladů, jež byly za účelem dosažení těchto výnosů vynaloženy, v tomtéž období, kdy byly realizovány výnosy.

Zásada opatrnosti

V souladu s touto zásadou by v účetnictví měly být vykázány pouze takové zisky, kterých účetní jednotka skutečně dosáhla. Na druhou stranu by měly být vykázány nejen realizované, ale i očekávané ztráty, jež jsou účetní jednotce k okamžiku uzavírání účetnictví známy.

Na první pohled by se tedy mohlo zdát, že cílem této zásady je manipulace zisku. Dodržíme-li totiž výše uvedené, nadhodnotíme potenciální dluhy (a tím zvýšíme náklady) a na druhou

stranu podhodnotíme aktiva (například výnos z očekávaného pojistného plnění za utrpenou škodu na majetku, kterou pojišťovna dosud nevyúčtovala). Tím by však došlo ke zkresení účetních informací a nebylo by dosaženo věrného a poctivého zobrazení.

Je tak pouze na účetní jednotce, aby zvolila rozumný kompromis, který jí umožní naplnění věrného a poctivého zobrazení.

Zásada konzistence

Tato zásada požaduje, aby účetní jednotka v případě možnosti volby používala stejné způsoby účtování a oceňování, a to nejen v rámci sledovaného účetního období, ale i mezi jednotlivými účetními obdobími, což je nezbytné k zajištění srovnatelnosti účetních informací.

Zásada objektivitv účetních informací (zásada nestrannosti)

Tato zásada předpokládá, že údaje uvedené v účetních výkazech jsou nezaujaté a založené na ověřitelných skutečnostech.

Zásada měření výsledku hospodaření v pravidelných intervalech

Tato zásada předpokládá, že účetní jednotka zjišťuje svou finanční výkonnost v pravidelných časových intervalech, tzv. účetních obdobích. Za každé účetní období účetní jednotka stanovuje výsledek hospodaření.

Zásada přednosti obsahu před formou

V souladu s požadavky této účetní zásady bychom měli účetní operace vykazovat podle jejich skutečné podstaty (obsahu), a nikoliv podle jejich právního ustanovení (formy).

Příkladem nedodržení této zásady může být vykazování předmětu finančního leasingu u nájemce v podmínkách české úpravy. Veškeré užitky z předmětu leasingu sice nese nájemce, ale v praxi vyazuje majetek v účetnictví pronajímatel (tedy leasingová společnost). Převládá tak forma nad obsahem.

Kritérium cena versus užitek

Při zjišťování informací pro potřeby účetnictví bychom měli vždy brát v potaz skutečnost, že náklady na zjištění informace by nikdy neměly převýšit užitek, který ze získání této informace plyne.

1.1.2.3 Kvalitativní požadavky

Kromě výše uvedených účetních zásad jsou na účetní informace kladeny následující kvalitativní požadavky (viz například § 8 ZU):

- srozumitelnost,
- relevance (významnost),
- spolehlivost,
- srovnatelnost,
- dokladovost.

Srozumitelnost

Informace musí být srozumitelné pro uživatele, kterým jsou určeny. Zároveň se předpokládá, že uživatelé mají dostatečné poznatky o podnikatelských a ekonomických aktivitách a o účetnictví a že jsou ochotni věnovat studiu těchto informací potřebou péči.

Informace o složitých záležitostech by neměly být vylučovány z účetní závěrky jen proto, že mohou být pro některé uživatele obtížně pochopitelné.

Relevance (Významnost pro rozhodování uživatelů)

Informace je relevantní, pokud pomáhá uživatelům

- hodnotit minulé, stávající nebo budoucí události,
- potvrdit nebo opravit jejich minulé hodnocení.

Relevance informací je determinována

- **podstatou** (například samostatné vykazání nového produktu, segmentu, může mít dopad na ekonomická rozhodování uživatelů, přestože výnosy z tohoto segmentu dosud nejsou významné z hlediska jejich hodnoty),
- **významností** (informace je významná, pokud by její vynechání nebo chybné uvedení ovlivnilo ekonomická rozhodnutí uživatelů).

Spolehlivost

Spolehlivá informace:

- podává věrný a poctivý obraz,
- zobrazuje podstatu a ekonomickou realitu, nikoliv pouze právní formu,
- je nestranná,
- je předložena v souladu se zásadou opatrnosti, kdy nejsou ani nadhodnocovány výnosy nebo aktiva, ani podhodnocovány náklady nebo závazky,
- je úplná (z hlediska významnosti informací a nákladů na jejich získávání).

Srovnatelnost

Uživatelé musí mít možnost srovnat

- účetní závěrky obchodní korporace v průběhu času,
- účetní závěrky různých obchodních korporací mezi sebou.

To vyžaduje, aby účetní jednotka v případě možnosti volby používala konzistentní oceňování a účtování v případě obdobných účetních prvků a obdobných účetních operací.

Uživatelé musí být informováni o účetních pravidlech použitých při sestavování účetní závěrky. Dojde-li ke změnám těchto pravidel, je nutné informovat uživatele nejen o nich, ale i o jejich finančním dopadu do příslušné oblasti účetnictví.

Dokladovost

Účetní informace jsou obsaženy v **účetních dokladech**, na jejichž základě účetní jednotka provádí účtování o již uskutečněných účetních operacích. Tyto doklady přitom musí splňovat následující kvalitativní charakteristiky. Musí být:

- úplné,
- přesné,
- pravdivé,
- přehledné,
- včasné.

1.1.3 Účetní doklady

Účetní doklady členíme do následujících dvou základních skupin:

- interní (vnitřní) účetní doklady,
- externí (vnější) účetní doklady.

Interními doklady rozumíme takové, jež vyplývají z činností uvnitř účetní jednotky. Je to například výdejka materiálu ze skladu, příjemka, zúčtovací a výplatní listina, doklady o odpisech dlouhodobého majetku, doklady o tvorbě opravných položek, doklady o proúčtování inventarizačních rozdílů, doklady o pracovních cestách a další.

Naproti tomu **externí doklady** vyplývají ze vztahu účetní jednotky k jiným subjektům. Jsou to například přijaté a vydané faktury, příjmové a výdajové pokladní doklady, bankovní výpisy, nájemní smlouvy a podobně.

Typologie dokladů

Označení	Doklad	Použití	Interní/ Externí
PPD	Příjmový pokladní doklad	příjem peněz do pokladny	E
VPD	Výdajový pokladní doklad	výběr peněz z pokladny	E
FAP	Faktura přijatá	přijetí faktury od dodavatele	E
FAV	Faktura vydaná	zaslání faktury odběrateli (fakturace výkonů)	E
VBŮ	Výpis z běžného účtu	platby z/na BŮ	E
VŮŮ	Výpis z úvěrového účtu	přijetí/splátka úvěru	E
PŘÍ	Příjemka	převzetí zásob na sklad	I
VÝD	Výdejka	vyskladnění materiálu do výroby, vyskladnění hotových výrobků, vyskladnění prodaného zboží	I
PŘE	Převodka	převod nedokončené výroby na sklad hotových výrobků, převod zásob mezi sklady	I
ZVL	Zúčtovací a výplatní listina ²	měsíční zúčtování mezd	I

² Jde o jeden z typů vnitřních účetních dokladů

Označení	Doklad	Použití	Interní/ Externí
VÚD	Vnitřní účetní doklad	například: <ul style="list-style-type: none"> • zařazení dlouhodobého majetku do užívání, • vyřazení dlouhodobého majetku z evidence, • doklad o zaúčtování odpisů, • doklad o proúčtování inventarizačních rozdílů, • vyúčtování služební cesty zaměstnance účetní jednotky a podobně. 	I

Dále můžeme členit účetní doklady podle počtu účetních případů, kterých se týkají, na doklady:

- jednotlivé,
- sběrné.

Jednotlivý účetní doklad je spojen pouze s jedním jediným účetním případem (například faktura za odběr energie za měsíc leden 2014 od energetické společnosti).

Oproti tomu **sběrné účetní doklady** kumulují účetní případy stejného typu za určité účetní období (například souhrnná výdejka materiálu za první lednovou dekádu roku 2014).

1.1.3.1 Náležitosti dokladů

Doklady mohou být různého druhu. V následujících odstavcích se zaměříme především na doklady účetní a daňové.

Náležitosti účetních dokladů

ZU (§ 11) klade na doklady, které mají být podkladem pro účetní zápisy, určité požadavky. Musí obsahovat:

- označení účetního dokladu,
- obsah účetního případu a jeho účastníky,
- peněžní částku nebo informaci o ceně za měrnou jednotku a vyjádření množství,
- okamžik vyhotovení účetního dokladu,
- okamžik uskutečnění účetního případu (liší-li se od okamžiku vyhotovení),
- podpisový záznam osoby odpovědné za účetní případ a podpisový záznam osoby odpovědné za jeho zaúčtování.

V případě, že doklad všechny tyto náležitosti nemá, nejde o doklad účetní a nelze na jeho základě účtovat.

Z uvedeného výčtu dále vyplývá, že účetní doklad nemusí obsahovat ani razítko účetní jednotky, ani podpis vyhotovitele dokladu. V praxi však mnoho firem po svých obchodních partnerech tyto další charakteristiky vyžaduje jako nezbytné.

- datum vystavení dokladu,
- datum uskutečnění zdanitelného plnění,
- výši ceny bez DPH celkem,
- základní nebo sníženou sazbu DPH, případně sdělení, že jde o zdanitelné plnění osvobozené od povinnosti uplatnit DPH na výstupu,
- výši DPH celkem uvedenou v korunách a v haléřích, případně zaokrouhlenou na celé koruny.

1.1.3.2 Opravy v účetních dokladech

Vyskytne-li se situace, kdy je třeba již vyhotovené účetní doklady opravit, máme dvě možnosti, jak to učinit:

- dokladový (účetní) způsob,
- bezdokladový (neúčetní) způsob.

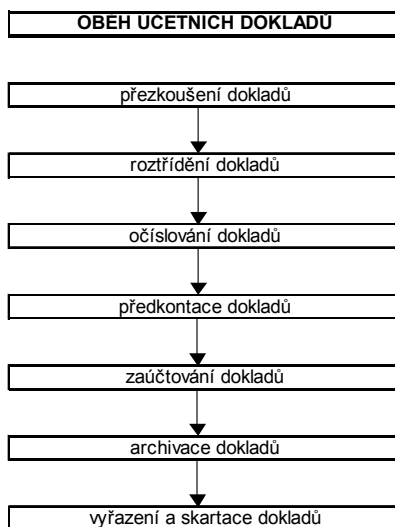
Za předpokladu použití první z variant, tedy **dokladového způsobu**, vytvoříme k chybně vystavenému dokladu nový (opravný) doklad, přičemž je třeba provést vzájemné odkazy (například čísla dokladů).

Opravu **bezdokladovým způsobem** provedeme přeškrtnutím chybného údaje, a to slabě jednou čarou, aby byl původní údaj stále čitelný. Nad něj napíšeme údaj správný. Mimo to je nutné uvést datum opravy a podpis osoby, která opravu provedla.

1.1.3.3 Oběh účetních dokladů

Ve vnitřní směrnici každé firmy je, v souladu s právní úpravou, stanovena posloupnost činností, které musí být v souvislosti s účetními doklady uskutečněny (včetně osob odpovědných za každou z těchto činností).

Koloběh účetních dokladů znázorňuje následující schéma:

Přezkoušení dokladů

V okamžiku, kdy účetní jednotka vystaví doklad (interní) nebo obdrží doklad (externí), je třeba jej **přezkoušet** (tedy zkontrolovat). Jde jednak o kontrolu náležitostí formálních (viz náležitosti účetních dokladů), jednak o kontrolu obsahovou (zda například přijatá faktura odpovídá kupní smlouvě, zda jsou na faktuře správně uvedeny veškeré číselné údaje).

Roztřídění dokladů

Jsou-li doklady po formální i věcné stránce v pořádku, **roztřídí** se. Třídění probíhá nejprve podle druhů, poté – v rámci jednotlivých druhů dokladů – i z hlediska časového. Lednové doklady by měly být pravděpodobně zaúčtovány dříve než doklady z března téhož roku.

Očíslování dokladů

Následně pak účetní doklady **očísľujeme**. To má přinejmenším dva důvody. Jednak si v budoucnu usnadníme práci při případném hledání konkrétních účetních dokladů, jednak nám číslování umožní detekovat případné ztráty účetních dokladů.

Předkontace a zaúčtování dokladů

Předkontací účetních dokladů rozumíme stanovení souvztažných účtů, na které účetní případ zachytíme, včetně odpovídajících částek. Předkontované doklady následně **zaúčtujeme** a doplníme na ně datum a podpis osoby, jež je zaúčtovala.

Archivace dokladů

Poté, co jsme doklad zaúčtovali, musíme jej **archivovat**. Podle platné české účetní legislativy platí následující archivační lhůty (§ 31 ZU):

- po dobu **10 let** počínajících koncem účetního období, jehož se týkají, se archivují:
 - mzdové listy³,
 - účetní závěrky,
 - výroční zprávy.
- po dobu **5 let** počínajících koncem účetního období, jehož se týkají, se archivují:
 - účetní doklady,
 - účetní knihy,
 - odpisové plány,
 - inventurní soupisy,
 - účtový rozvrh,
 - přehledy,
 - programová dokumentace pro vedení účetnictví prostředky výpočetní techniky.

Vyřazení a skartace dokladů

Teprve po uplynutí archivační lhůty je možné doklady **vyřadit a skartovat**.

³ Údaje ze mzdových listů, jež jsou potřebné pro účely důchodového zabezpečení a nemocenského pojištění, je třeba archivovat dokonce po dobu **30 let** následujících po účetním období, jehož se týkají.

Old accountants never die, they just lose their balance.

1.2 Rozvaha a její prvky

Rozvahou (bilanci) rozumíme výkaz majetku (aktiv) a zdrojů krytí majetku (pasiv). V rámci zdrojů krytí rozlišujeme vlastní kapitál a dluhy.

Definice

Aktivum je majetek (ekonomický zdroj) řízený účetní jednotkou, jehož existence je výsledkem minulých událostí a od něhož se očekává, že účetní jednotce přinese budoucí ekonomický prospěch.

Dluhem rozumíme současnou povinnost účetní jednotky, jež vznikla na základě minulých událostí. Vypořádání této povinnosti bude mít za následek odtok podnikových prostředků.

Vlastní kapitál je definován jako rozdíl předchozích dvou veličin, platí tedy:

$$\text{Vlastní kapitál} = \text{Aktiva} - \text{Dluhy}$$

Z výše uvedené definice vlastního kapitálu pak vyplývá tzv. **zlaté bilanční pravidlo** – součet aktiv musí být roven součtu pasiv:

$$\text{Vlastní kapitál} = \text{Aktiva} - \text{Dluhy}$$

↓

$$\text{Vlastní kapitál} + \text{Dluhy} = \text{Aktiva}$$

$$\sum \text{Aktiva} = \sum \text{Pasiva} \quad \text{zlaté bilanční pravidlo}$$

1.2.1 Sestavení rozvahy

Majetek (aktiva) účetní jednotky lze podle závislosti na předpokládané době obratu rozčlenit na dvě základní kategorie, a to na dlouhodobý majetek a na majetek oběžný.

Mezi základní **složky dlouhodobého majetku** patří:

- dlouhodobý nehmotný majetek,
- dlouhodobý hmotný majetek,
- dlouhodobý finanční majetek.

Mezi základní **složky oběžných aktiv** (oběžného majetku) patří:

- zásoby,
- pohledávky⁴,
- peníze a jiný krátkodobý finanční majetek.

Jak už bylo zmíněno výše, **pasiva** lze členit na dluhy a na vlastní kapitál.

⁴ V rámci oběžných aktiv v ČR sledujeme nejen krátkodobé pohledávky (doba splatnosti do jednoho roku), ale i pohledávky dlouhodobé (splatnost delší než jeden rok). Dlouhodobé pohledávky tak podle české úpravy poměrně nelogicky sledujeme vně dlouhodobého majetku.

Mezi hlavní **složky vlastního kapitálu** patří:

- základní kapitál,
- fondy
 - kapitálové
 - tvořené ze zisku účetní jednotky,
- kumulované výdělků (zisky a ztráty z minulých let),
- výsledek hospodaření běžného účetního období.

Mezi hlavní **složky dluhů** (cizích zdrojů) patří:

- rezervy,
- závazky
 - z obchodního styku
 - vůči zaměstnancům
 - vůči státu a obdobným institucím
 - vůči bance (bankovní úvěry)
 - zápůjčky a finanční výpomoci od ostatních osob.

Struktura rozvahy

ROZVAHA	
<p>Dlouhodobý majetek</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dlouhodobý nehmotný majetek • Dlouhodobý hmotný majetek • Dlouhodobý finanční majetek <p>Oběžná aktiva</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zásoby • Pohledávky • Peníze a jiný krátkodobý finanční majetek <p>AKTIVA CELKEM</p>	<p>Vlastní kapitál</p> <ul style="list-style-type: none"> • Základní kapitál • Kapitálové fondy • Fondy ze zisku • Kumulované výdělků • Výsledek hospodaření <p>Dluhy</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rezervy • Závazky • Úvěry a finanční výpomoci <p>PASIVA CELKEM</p>

Poznámka: Vyjádření využití dlouhodobého nehmotného a hmotného majetku v čase, jakož i jeho případné opotřebení, lze vyjádřit pomocí **odpisů** (podrobněji viz kapitola 2.2). Souhrnem odpisů za jednotlivá léta životnosti rozumíme **oprávky**. Tyto **korigují ocenění** dlouhodobého nehmotného a hmotného majetku v rozvaze, kde jsou oprávky vykázány se záporným znaménkem u příslušného aktiva.

Příklad 1.1

Rozhodněte, které z uvedených položek jsou aktivy či pasivy, popřípadě které nebudou v účetnictví zobrazeny vůbec. Položky aktiv zařadte buď jako dlouhodobý majetek (DM), nebo jako oběžná aktiva (OA). Položky pasiv rozřídte na součásti vlastního kapitálu (VK) a dále na cizí zdroje (CZ).

Položka	Aktivum		Pasivum	
	DM	OA	VK	CZ
Nakoupené dluhopisy (za účelem dlouhodobého držení)	☒	☐	☐	☐
Zápůjčka od tety	☐	☐	☐	☒
Přijatý dar ⁵	☐	☐	☒	☒
Nákladní automobil	☒	☐	☐	☐
Software	☒	☐	☐	☐
Smlouva o smlouvě budoucí na nákup zboží	není předmětem UCE			
Výrobky	☐	☒	☐	☐
Nevyplacené mzdy zaměstnancům	☐	☐	☐	☒
Závazky vůči dodavatelům	☐	☐	☐	☒
Poskytnutá záloha na nákup materiálu	☐	☒	☐	☐
Zisk	☐	☐	☒	☐
Peníze v pokladně	☐	☒	☐	☐
Bankovní úvěr	☐	☐	☐	☒
Směnky k inkasu (doba splatnosti kratší než jeden rok)	☐	☒	☐	☐
Pohledávky za odběrateli	☐	☒	☐	☐
Ztráta	☐	☐	☒	☐
Nakoupené akcie (za účelem obchodování)	☐	☒	☐	☐
Materiál	☐	☒	☐	☐
Ceniny	☐	☒	☐	☐
Směnky k inkasu (doba splatnosti delší než jeden rok)	☒	☐	☐	☐
Pozemek	☒	☐	☐	☐
Zápůjčka zaměstnanci	☐	☒	☐	☐
Vydané dluhopisy	☐	☐	☐	☒
Závazky ke státu	☐	☐	☐	☒
Zboží	☐	☒	☐	☐
Rezervy	☐	☐	☐	☒
Počítač	☒	☐	☐	☐
Základní kapitál obchodní korporace	☐	☐	☒	☐
Peníze na účtu v bance	☐	☒	☐	☐
Licence	☒	☐	☐	☐
Závazky k celnímu úřadu	☐	☐	☐	☒
Budova	☒	☐	☐	☐
Poskytnutá zápůjčka dceřině firmě (krátkodobá)	☐	☒	☐	☐
Automobil nakoupený za účelem dalšího prodeje	☐	☒	☐	☐
Sociální fond	☐	☐	☒	☐

Položka	Aktivum		Pasivum	
	DM	OA	VK	CZ
Modrý Mauritius	☒	☐	☐	☐
Patent	☒	☐	☐	☐
Dospělá zvířata	☒	☐	☐	☐
Nakoupené akcie (za účelem dlouhodobé držby)	☒	☐	☐	☐
Ážio	☐	☐	☒	☐
Směnky k úhradě	☐	☐	☐	☒
Počítač nakoupený za účelem dalšího prodeje	☐	☒	☐	☐
Nakoupené dluhopisy (za účelem obchodování)	☐	☒	☐	☐
Náhradní díly	☐	☒	☐	☐
Obraz <i>Zátiší s bačkorami</i> od neznámého malíře	☒	☐	☐	☐
Inventář	☒	☐	☐	☐
Přijatý dlouhodobý bankovní úvěr	☐	☐	☐	☒
Pohledávka z titulu plnění od pojišťovny	☐	☒	☐	☐
Přijatá záloha	☐	☐	☐	☒
Výrobní linka	☒	☐	☐	☐
Vydané akcie ⁶	☐	☐	☒	☐
Dotace od státu	☐	☐	☐	☒
Poskytnutý úplatek ⁷⁸⁹	☐	☐	☐	☐

5 Vzhledem k tomu, že existuje předpoklad, že přijatý dar (například materiál, peníze, dlouhodobý majetek) nebude muset účetní jednotka už nikomu vracet, jde o vklad do vlastního kapitálu. Přijaté dary jsou součástí kapitálových fondů.

6 Akcie může vydávat pouze akciová společnost. Její základní kapitál je tvořen právě součtem hodnot těchto akcií, proto se jedná o součást vlastního kapitálu.

7 Řešení autor ponechává na laskavém čtenáři, nicméně doporučuje se řídit poznámkou č. 9.

8 Čtenářům doporučuji inspirovat se přístupem britské vlády v 80. letech (viz Lynn, J., Jay, A., 2003, Jistě, pane ministře, s. 189–191). „Humphrey, je to pravda, že BES získala kontrakt díky úplatku?“ ptal se podrážděně ministr Jim Hacker svého tajemníka. „Pane ministře, byl bych rád, kdybyste neužíval takové osklivé výrazy jako „úplatek!“ bolestně odvrátil Sir Humphrey Appleby. Podle jeho názoru jsou totiž takové informace neobyčejně nepřesné a zkreslující pro to, co je vlastně pouhým „tvůrčím“ způsobem vyjednávání. Rovněž k tomu doplňuje, že v rozvojových zemích je velikost „mimosmluvní platby“ prostě měřítkem, jak vážně chcete zakázku získat. Když dá nadnárodní společnost velký „dar politické straně“, prostě tím demonstruje, že očekává velké zisky. Autoři tohoto spisu se v tu chvíli rovněž navzájem do vztahu mezi autory knih a jejich nakladateli: „Je to stejné jako se zálohami autorům. Nejvíce zaplatí nakladatelství, která očekávají nejvíc prodaných knih...“

9 V předchozí poznámce jsme se zaměřili na praxi britského impéria. Na tomto místě naznačíme klasifikaci úplateků podle jejich výše:

- úplatky *do 100 000 GBP*: zálohy; osobní dary; speciální slevy; různé režijní výdaje,
- úplatky v rozpětí *100 000 – 500 000 GBP*: manažerský příplatek; provozní náklady; zvláštní příplatky; poplatek za zprostředkování; dary politické straně; mimosmluvní platby,
- úplatky *nad 500 000 GBP*: vstupní poplatky; provize; výdaje managementu; organizační náklady; záloha na podíl na zisku.

Příklad 1.2

Firma Mageo má k 1. 1. 20X1 následující stavy majetku a zdrojů krytí v tis. Kč:

• peníze v bance	860
• peníze v pokladně	70
• krátkodobý bankovní úvěr	420
• dlouhodobý bankovní úvěr	300
• pohledávky vůči odběratelům	350
• závazky vůči dodavatelům	420
• závazky vůči zaměstnancům	350
• závazky vůči státu	150
• zásoby materiálu	300
• vlastní výrobky	520
• zásoby zboží	80
• výrobní linka	5 000
• automobil	640
• výsledek hospodaření z let minulých	380
• akcie určené k obchodování	80
• základní kapitál	???

Sestavte rozvahu obchodní korporace k uvedenému datu.

Rozvaha obchodní korporace Mageo k 1. 1. 20X1

Výrobní linka	5 000	Základní kapitál	5 880
Automobil	640	Výsledek hospodaření ML	380
Materiál	300	Dodavatelé	420
Výrobky	520	Zaměstnanci	350
Zboží	80	Závazky vůči státu	150
Odběratelé	350	Dlouhodobý úvěr	300
Pokladna	70	Krátkodobý úvěr	420
Banka	860		
Akcie k obchodování	80		
AKTIVA CELKEM	7 900	PASIVA CELKEM	7 900

Příklad 1.3

Akciová společnost LIMPEX má k 1. 1. 20X1 následující stavy aktiv a pasiv:

• bankovní úvěry	250
• budova skladu	3 100
• ceniny	25
• dodavatelé	150
• přijaté krátkodobé finanční výpomoci	75
• odběratelé	130
• peníze na běžném účtu	250
• peníze v pokladně	50

• pozemky	850
• směnky k inkasu	250
• směnky k úhradě	350
• software	800
• základní materiál	650
• zaměstnanci	320
• závazky vůči státu	140

Sestavte rozvahu obchodní korporace k 1. 1. 20X1 za předpokladu, že oprávky k dlouhodobému hmotnému majetku činí 10 %, oprávky k dlouhodobému nehmotnému majetku pak 20 %. Dále dopočtete výši základního kapitálu firmy.

Rozvaha obchodní korporace LIMPEX k 1. 1. 20X1

Software	800	Základní kapitál	4 350
Oprávky k softwaru	-160	Dodavatelé	150
Budova	3 100	Směnky k úhradě	350
Oprávky k budově	-310	Zaměstnanci	320
Pozemky	850	Závazky vůči státu	140
Materiál	650	Bankovní úvěry	250
Odběratelé	130	Krátkodobé finanční výpomoci	75
Směnky k inkasu	250		
Bankovní účet	250		
Ceniny	25		
Pokladna	50		
AKTIVA CELKEM	5 635	PASIVA CELKEM	5 635

1.2.2 Změny rozvahových položek

Finanční účetnictví je založeno na podvojnosti. Platí tedy, že na danou účetní transakci nahlížíme ze dvou hledisek – z hlediska formy majetku a z hlediska zdrojů jeho krytí. Podmnožinou podvojnosti je souvztažnost.

Podvojnost

Podvojností rozumíme zachycení každé účetní operace na dvou různých účtech. Stejnou peněžní částku zapíšeme na jednu stranu prvního účtu a poté na opačnou stranu účtu druhého.

Souvztažnost

Souvztažností rozumíme podvojný zápis na takové dva „správné“ účty, které s danou účetní transakcí věcně a časově souvisejí.

Z uvedených definic tedy vyplývá, že ne každý podvojný zápis musí být nutně souvztažný. Dodržení jak podvojnosti, tak souvztažnosti je však základním předpokladem k dodržení zásady věrného a poctivého zobrazení skutečnosti v účetnictví.

Účet

Základním prvkem účetní metody je **účet**. Umožňuje nám:

- vyjádření vlivu účetních operací na jednotlivé druhy majetku a zdrojů jeho krytí,
- běžné sledování stavu a změn jednotlivých druhů majetku a zdrojů krytí majetku,
- dvoustranné třídění účetních operací.

V dalším textu budeme pracovat s tzv. **T-formou účtu**:

Účet	
MÁ DÁTI	DAL
DEBET	KREDIT
NA VRUB	VE PROSPĚCH

Levou stranu účtu nazýváme **Má dáti (MD)**, *Debet* nebo *Na vrub*, pravou stranu účtu pak **Dal (D)**, *Kredit* nebo *Ve prospěch*.

V této příručce budeme používat názvy stran Má dáti a Dal. S pojmy Debet a Kredit se může čtenář setkat zejména v bankovní sféře, s pojmy Na vrub a Ve prospěch pak v účetní legislativě.

Typologie účtů

Účty můžeme třídit podle několika hledisek:

- **podle obsahu**
 - *rozvahové*
 - aktivní účty (např. materiál)
 - pasivní účty (např. dluhy vůči dodavatelům)
 - *výsledkové*
 - nákladové účty (např. náklady na mzdy)
 - výnosové účty (např. tržby)
- **podle funkce a metody účtování**
 - *podle míry obecnosti*
 - syntetické účty (např. materiál)
 - analytické účty (např. materiál A, materiál B, materiál C)
 - *podle primárního zaměření*
 - stavové účty (např. účty aktiv)
 - tokové účty (např. účty nákladů)
 - *podle vzájemné závislosti*
 - hlavní účty (např. hmotný majetek)
 - vedlejší účty (např. oprávký ke hmotnému majetku)
 - opravné účty
 - doplňkové účty
 - *podle způsobu (ne)zachycení v rozvaze*
 - rozvahové účty (např. materiál)
 - podrozvahové účty (např. materiál přijatý do úschovy)

V této podkapitole se zaměříme na účty rozvahové, tedy na aktivní a pasivní účty.

Účetní období

Účetním obdobím (§ 3 odst. 2 ZU) standardně rozumíme dvanáct po sobě jdoucích kalendářních měsíců. Dříve bylo účetní období identické s **rokem kalendářním**¹⁰, trvalo tedy od 1. 1. do 31. 12.

V současnosti se do popředí dostává alternativa kalendářního roku, již je tzv. **hospodářský rok**. Jde o jakékoliv roční období, jež začíná prvního dne jiného měsíce než ledna. Příkladem může být období od 1. 4. do 31. 3.

Chování aktivních účtů

Aktiva zapisujeme do Rozvahy na levou stranu, tj. na stranu MD, a tak je i počáteční stav na jednotlivých účtech zaznamenán na této straně. Na stranu MD rovněž zapisujeme přírůstky aktiv, zatímco na stranu D zapisujeme úbytky aktiv. Na konci účetního období zjišťujeme konečný stav jako rozdíl úhrnu stran MD a D.

MD	Aktivní účet	D
PS		
přírůstky	úbytky	
KS		

PS = počáteční stav, KS = konečný stav

Chování pasivních účtů

Pasivní účty se chovají přesně opačným způsobem než účty aktivní. Počáteční stav pasivních účtů zachycujeme na straně D. Na tutéž stranu zapisujeme přírůstky pasiv, naopak úbytky pasiv zachycujeme na stranu MD. Na konci účetního období zjišťujeme konečný stav jako rozdíl úhrnu stran D a MD.

MD	Pasivní účet	D
	PS	
úbytky	přírůstky	
	KS	

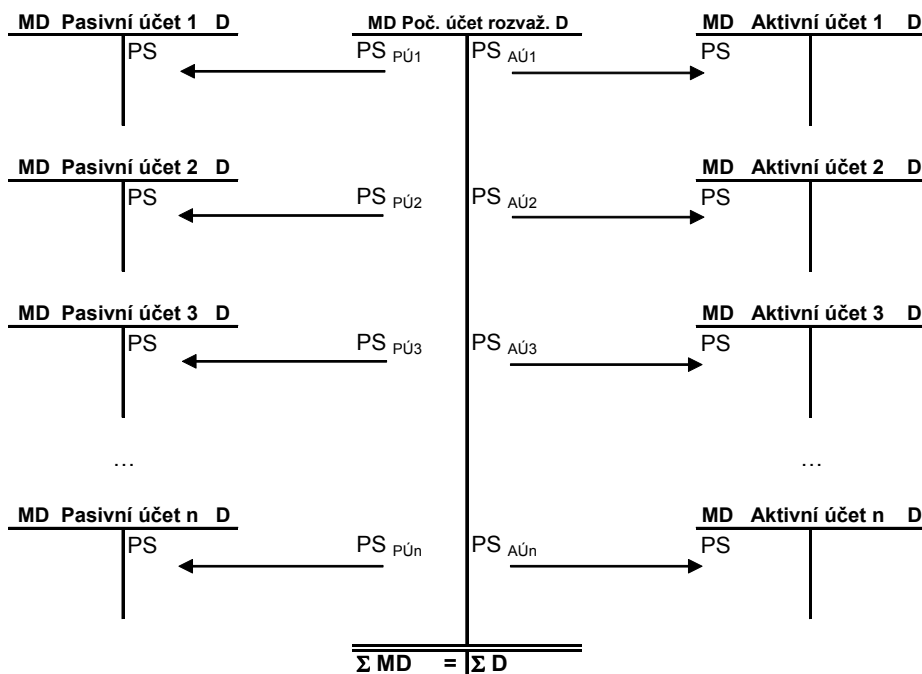
Otevírání rozvahových (aktivních, pasivních) účtů

Na počátku účetního období je třeba otevřít aktivní a pasivní účty. Otevírání těchto rozvahových účtů provádíme protizápisem počátečních stavů na Počáteční účet rozvahový¹¹. Jak si můžeme povšimnout z následující ilustrace, Počáteční účet rozvahový je v podstatě „zrcadlová rozvaha“, jinými slovy počáteční stavy aktivních účtů nenalezneme na levé straně, nýbrž na straně D, a počáteční stavy pasivních účtů nalezneme na straně MD.

V rámci dodržení **zásady bilanční kontinuity** musí platit, že konečné stavy účtů v období minulém musí být rovny počátečním stavům běžného účetního období, tzn. $KS_0 = PS_1$

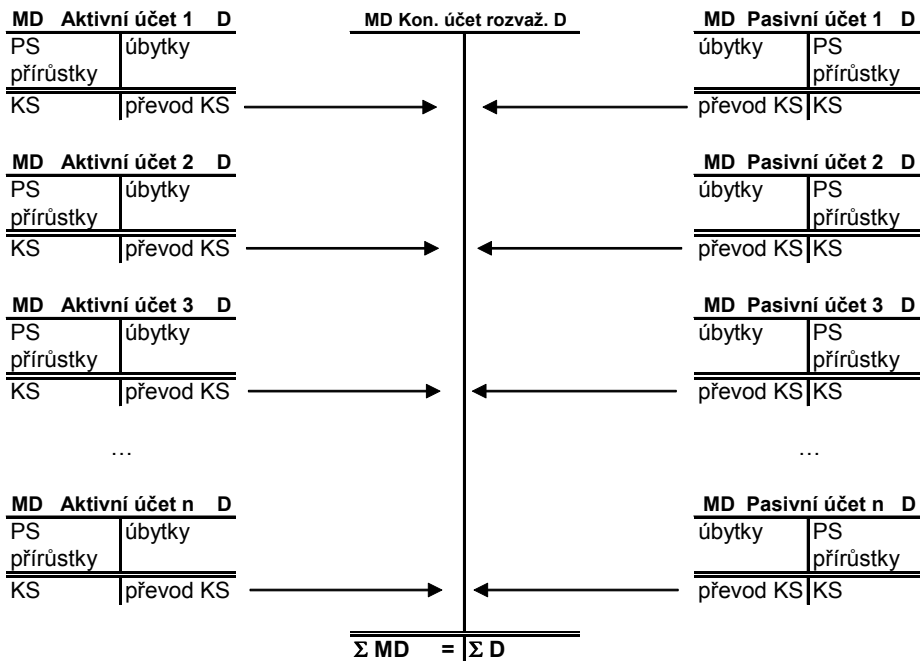
¹⁰ Většina českých podnikatelských subjektů stále používá jako účetní období rok kalendářní.

¹¹ Význam Počátečního účtu rozvahového v posledních letech díky využívání softwaru pro vedení účetnictví neustále klesá. V rámci účetního SW jsou počáteční stavy pro nové účetní období generovány automaticky a tuto podvojnou vazbu již není třeba zachycovat.

Uzavírání rozvahových (aktivních, pasivních) účtů

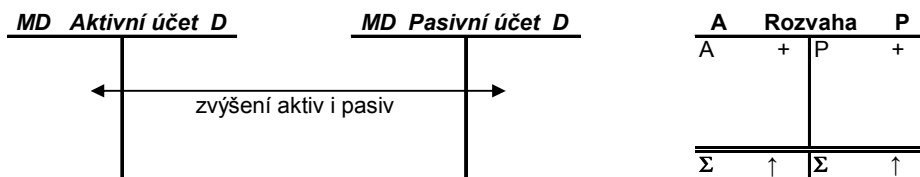
Aktivní a pasivní účty uzavíráme na konci účetního období na Konečný účet rozvažný. Konečné stavy aktivních účtů nalezneme v Konečném účtu rozvažném na straně MD, konečné stavy pasivních účtů pak na straně D. Za předpokladu, že jsme v průběhu účetního období účtovali podvojně, potom musí platit, že úhrn strany MD Konečného účtu rozvažného musí být totožný s úhrnem strany D.

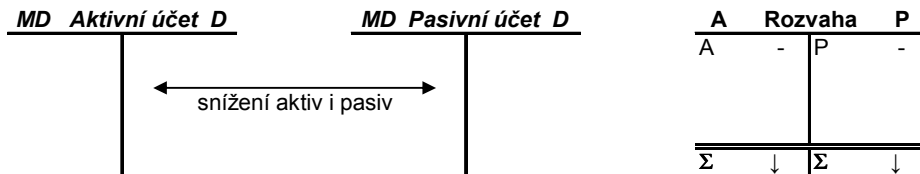
Čtyři typy změn rozvahových položek

V předchozích odstavcích jsme se zmínili o úbytcích a přírůstcích aktivních a pasivních účtů. Nyní se na tyto změny podíváme podrobněji. Při běžném účtování může dojít k následujícím čtyřem možným typům změn rozvahových položek:

(i) *zvýšení položky aktiv a zároveň zvýšení položky pasiv*

(ii) *snížení položky aktiv a zároveň snížení položky pasiv*

(iii) zvýšení jedné položky aktiv a zároveň snížení jiné položky aktiv

MD Aktivní účet 1 D	MD Aktivní účet 2 D													
		\longleftrightarrow změna struktury aktiv												
		<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <th style="border-right: 1px solid black; text-align: left;">A</th> <th style="text-align: center;">Rozvaha</th> <th style="text-align: right;">P</th> </tr> <tr> <td style="border-right: 1px solid black;">A1</td> <td style="text-align: center;">-</td> <td></td> </tr> <tr> <td style="border-right: 1px solid black;">A2</td> <td style="text-align: center;">+</td> <td></td> </tr> <tr style="border-top: 1px solid black; border-bottom: 1px solid black;"> <td style="border-right: 1px solid black;">Σ</td> <td style="text-align: center;">→</td> <td style="text-align: right;">Σ →</td> </tr> </table>	A	Rozvaha	P	A1	-		A2	+		Σ	→	Σ →
A	Rozvaha	P												
A1	-													
A2	+													
Σ	→	Σ →												

(iv) zvýšení jedné položky pasiv a zároveň snížení jiné položky pasiv

MD Pasivní účet 1 D	MD Pasivní účet 2 D													
		\longleftrightarrow změna struktury pasiv												
		<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <th style="border-right: 1px solid black; text-align: left;">A</th> <th style="text-align: center;">Rozvaha</th> <th style="text-align: right;">P</th> </tr> <tr> <td style="border-right: 1px solid black;"></td> <td></td> <td style="text-align: right;">P1 -</td> </tr> <tr> <td style="border-right: 1px solid black;"></td> <td></td> <td style="text-align: right;">P2 +</td> </tr> <tr style="border-top: 1px solid black; border-bottom: 1px solid black;"> <td style="border-right: 1px solid black;">Σ</td> <td style="text-align: center;">→</td> <td style="text-align: right;">Σ →</td> </tr> </table>	A	Rozvaha	P			P1 -			P2 +	Σ	→	Σ →
A	Rozvaha	P												
		P1 -												
		P2 +												
Σ	→	Σ →												

Příklad 1.4

Firma SILK měla tyto počáteční stavy na účtech k 1. 1. 20X1:

• závazky vůči dodavatelům	90 000
• směnky k úhradě	115 000
• pohledávky za odběrateli	400 000
• materiál na skladě	85 500
• peníze na běžném účtu	540 000
• dlouhodobý hmotný majetek	105 000
• ceniny	8 500
• závazky k zaměstnancům	135 000
• akcie pořízené za účelem dlouhodobého držení	90 000
• peníze v hotovosti	25 000
• zboží	8 000
• základní kapitál	???

V průběhu roku firma uskutečnila následující účetní transakce:

Op.	Text	Částka
1	Výběr peněz z běžného účtu do pokladny	135 000
2	Úhrada od odběratelů byla připsána na běžný účet	280 000
3	Nákup zboží na fakturu	50 000
4	Výplata dlužných mezd v hotovosti	
5	Úhrada směnky z běžného účtu	
6	Nákup materiálu za hotové	3 000
7	Firmě byl darován počítač	45 000
8	Nákup softwaru na obchodní úvěr	60 000
9	Úhrada za zboží bankovním převodem	50 000
10	Faktura za nákup staršího vozu od obchodního partnera	80 000

Základy účetnictví

Op.	Text	Částka
11	Úhrada faktury za vůz z běžného účtu	
12	Nákup materiálu na fakturu	60 000
13	Na běžný účet byl připsán bankovní úvěr	150 000
14	Odvod veškeré pokladní hotovosti na běžný účet	
15	Nakoupeny další akcie (úhrada bankovním převodem)	200 000

Otevřete účty podvojným zápisem, zaúčtujte uvedené transakce a uzavřete účty.

Počáteční účet rozvahy firmy SILK k 1. 1. 20X1

Základní kapitál	922 000	Dlouhodobý hmotný majetek	105 000
Dodavatelé	90 000	Akcie	90 000
Směnky k úhradě	115 000	Materiál	85 500
Zaměstnanci	135 000	Zboží	8 000
		Odběratelé	400 000
		Pokladna	25 000
		Ceniny	8 500
		Běžný účet	540 000
MÁ DÁTI CELKEM	1 262 000	DAL CELKEM	1 262 000

Odběratelé			
PS	400 000	2/	280 000
Σ	400 000	Σ	280 000
KS	120 000		

Materiál			
PS	85 500	/	
6/	3 000		
12/	60 000		
Σ	148 500	Σ	0
KS	148 500		

Běžný účet			
PS	540 000	1/	135 000
2/	280 000	5/	115 000
13/	150 000	9/	50 000
14/	22 000	11/	80 000
/		15/	200 000
Σ	992 000	Σ	580 000
KS	412 000		

Dlouhodobý hm.majetek			
PS	105 000	/	
7/	45 000		
10/	80 000		
Σ	230 000	Σ	0
KS	230 000		

Ceniny			
PS	8 500	/	
Σ	8 500	Σ	0
KS	8 500		

Akcie			
PS	90 000	/	
15/	200 000		
Σ	290 000	Σ	0
KS	290 000		

Pokladna			
PS	25 000	4/	135 000
1/	135 000	6/	3 000
/		14/	22 000
Σ	160 000	Σ	160 000
KS	0		

Zboží			
PS	8 000	/	
3/	50 000		
Σ	58 000	Σ	0
KS	58 000		

Dodavatelé			
9/	50 000	PS	90 000
11/	80 000	3/	50 000
/		8/	60 000
		10/	80 000
		12/	60 000
Σ	130 000	Σ	340 000
		KS	210 000

Směnky k úhradě			Zaměstnanci			Základní kapitál		
5/	115 000	PS 115 000	4/	135 000	PS 135 000		PS	922 000
Σ	115 000	Σ 115 000	Σ	135 000	Σ 135 000	Σ	0	Σ 922 000
		KS 0			KS 0			KS 922 000

Dary (kapitálový fond)			Dlouhodobý nehm. majetek			Bankovní úvěry		
	7/	45 000	8/	60 000			13/	150 000
Σ	0	Σ 45 000	Σ	60 000	Σ	0	Σ	150 000
		KS 45 000	KS	60 000				KS 150 000

Konečný účet rozvahný firmy SILK k 31. 12. 20X1

Dlouhodobý nehmotný majetek	60 000	Základní kapitál	922 000
Dlouhodobý hmotný majetek	230 000	Dary (kapitálový fond)	45 000
Akcie	290 000	Dodavatelé	210 000
Materiál	148 500	Bankovní úvěry	150 000
Zboží	58 000		
Odběratelé	120 000		
Ceniny	8 500		
Běžný účet	412 000		
MÁ DÁTI CELKEM	1 327 000	DAL CELKEM	1 327 000

Příklad 1.5

Vraťme se k zadání předchozího příkladu. Naznačte u jednotlivých účetních operací, o jaký typ účetní transakce jde a jaký je její dopad na bilanční sumu.

Č.	Operace	Částka	A+	A-	A+	P+	Vliv na bil. sumu
			P+	P-	A-	P-	
1	Výběr peněz z běžného účtu do pokladny	135 000	☐	☐	☒	☐	x
2	Úhrada od odběratelů byla připsána na běžný účet	280 000	☐	☐	☒	☐	x
3	Nákup zboží na fakturu	50 000	☒	☐	☐	☐	+50 000
4	Výplata dlužných mezd v hotovosti	135 000	☐	☒	☐	☐	-135 000
5	Úhrada směnky z běžného účtu	115 000	☐	☒	☐	☐	-115 000
6	Nákup materiálu za hotové	3 000	☐	☐	☒	☐	x
7	Firmě byl darován počítač	45 000	☒	☐	☐	☐	+45 000
8	Nákup softwaru na obchodní úvěr	60 000	☒	☐	☐	☐	+60 000
9	Úhrada za zboží bankovním převodem (viz op. 3)	50 000	☐	☒	☐	☐	-50 000
10	Nákup staršího vozu od obchodního partnera	80 000	☒	☐	☐	☐	+80 000

Č.	Operace	Částka	A+	A-	A+	P+	Vliv na bil. sumu
			P+	P-	A-	P-	
11	Úhrada faktury za vůz	80 000	☐	☒	☐	☐	-80 000
12	Nákup materiálu na fakturu	60 000	☒	☐	☐	☐	+60 000
13	Na běžný účet byl připsán bankovní úvěr	150 000	☒	☐	☐	☐	+150 000
14	Odvod veškeré pokladní hotovosti na běžný účet	22 000	☐	☐	☒	☐	x
15	Nakoupeny další akcie (úhrada bankovním převodem)	200 000	☐	☐	☒	☐	x
Celkový dopad na bilanční sumu							+65 000

Důkaz, že jsme uvažovali správně, můžeme provést propočtem rozdílu mezi bilanční sumou na konci účetního období a bilanční sumou na počátku účetního období:

	Bilanční suma – konečný stav	1 327 000
-	Bilanční suma – počáteční stav	1 262 000
=	Rozdíl	+65 000

1.2.3 Účetní knihy

Zápisy účetních operací provádíme do následujících účetních knih (§ 13 ZU):

- hlavní kniha,
- deník(y),
- knihy analytických účtů,
- knihy podrozvahových účtů.

1.2.3.1 Hlavní kniha

V hlavní knize zaznamenává účetní jednotka účetní případy z *hlediska věcného*. Sestává z jednotlivých (syntetických) účtů, které musí obsahovat minimálně následující údaje:

- zůstatky ke dni, k němuž se hlavní kniha otevírá (tzn. počáteční stav),
- souhrnné obraty stran Má dáti a Dal alespoň za kalendářní měsíc,
- zůstatky ke dni, k němuž se sestavuje účetní závěrka (tzn. konečné stav).

Ilustrace účtu hlavní knihy (Materiál)

Účet: 112 – Materiál na skladě							
Řádek	Datum	Doklad	Popis	Obrat		Zůstatek	
				MD	D	MD	D
1							
2							
...							
N							

1.2.3.2 Deník

Zatímco do hlavní knihy jsou zaznamenávány účetní případy z hlediska věcného, do deníku zachycujeme účetní případy *chronologicky (časově)* za sebou tak, jak postupně nastaly. Deník by měl obsahovat alespoň tyto údaje:

- datum zaznamenání účetní operace do deníku,
- doklad, na jehož základě je účtováno, a jeho číselné označení,
- popis operace,
- částku,
- určení účtu, na nějž budeme účtovat na stranu MD,
- určení účtu, na nějž budeme účtovat na stranu D.

V praxi účetní jednotky obvykle účtují na účetním softwaru do deníku (samozřejmě jich účetní jednotka může mít více – například deník přijatých faktur, deník vydaných faktur, deník pro pokladnu, deník pro ostatní transakce...), který je provázán s jednotlivými účty hlavní knihy. Není tak nutné dělat dva identické zápisy (jeden do hlavní knihy, druhý do deníku).

Ilustrace účetního deníku

Řádek	Datum	Doklad	Popis	Částka	Účet MD	Účet D
1						
2						
...						
n						

1.2.3.3 Knihy analytických účtů

V knihách analytických účtů podrobně rozvádíme jednotlivé účetní operace vybraných syntetických účtů hlavní knihy. Musí však platit, že úhrn obrátů jednotlivých analytických účtů, jakož i úhrn konečných stavů, musí odpovídat obratu a konečnému stavu na účtu syntetickém.

Příklad 1.6

Účetní jednotka APLA zjistila ze své analytické evidence následující informace:

Analytický účet: 112.100 – Lněná příze							
Řádek	Datum	Doklad	Popis	Obrat		Zůstatek	
				MD	D	MD	D
1	5. 1. 20X1	PŘÍ 2	Příjemka příze	80 000		80 000	
2	11. 1. 20X1	VÝD 1	Vyskladnění příze		20 000	60 000	
3	18. 1. 20X1	PŘÍ 5	Příjemka příze	40 000		100 000	
4	26. 1. 20X1	PŘÍ 6	Příjemka příze	30 000		130 000	

Analytický účet: 112.200 – Bavlna							
Řádek	Datum	Doklad	Popis	Obrat		Zůstatek	
				MD	D	MD	D
1	3. 1. 20X1	PŘÍ 1	Příjemka bavlny	40 000		40 000	
2	8. 1. 20X1	PŘÍ 3	Příjemka bavlny	20 000		60 000	
3	16. 1. 20X1	VÝD 2	Vyskladnění bavlny		50 000	10 000	

Analytický účet: 112.300 – Umělá vlákna							
Řádek	Datum	Doklad	Popis	Obrat		Zůstatek	
				MD	D	MD	D
1	15. 1. 20X1	PŘÍ 4	Příjemka vláken	80 000		80 000	
2	19. 1. 20X1	VÝD 3	Vyskladnění vláken		20 000	60 000	
3	25. 1. 20X1	VÝD 4	Vyskladnění vláken		30 000	30 000	

Jak budou vypadat zápisy v hlavní knize na účtu Materiál na skladě?

Účet: 112 – Materiál na skladě							
Řádek	Datum	Doklad	Popis	Obrat		Zůstatek	
				MD	D	MD	D
1	3. 1. 20X1	PŘÍ 1	Příjemka bavlny	40 000		40 000	
2	5. 1. 20X1	PŘÍ 2	Příjemka příze	80 000		120 000	
3	8. 1. 20X1	PŘÍ 3	Příjemka bavlny	20 000		140 000	
4	11. 1. 20X1	VÝD 1	Vyskladnění příze		20 000	120 000	
5	15. 1. 20X1	PŘÍ 4	Příjemka vláken	80 000		200 000	
6	16. 1. 20X1	VÝD 2	Vyskladnění bavlny		50 000	150 000	
7	18. 1. 20X1	PŘÍ 5	Příjemka příze	40 000		190 000	
8	19. 1. 20X1	VÝD 3	Vyskladnění vláken		20 000	170 000	
9	25. 1. 20X1	VÝD 4	Vyskladnění vláken		30 000	140 000	
10	26. 1. 20X1	PŘÍ 6	Příjemka příze	30 000		170 000	

	Obrat		Zůstatek
	Příjem	Výdej	
Analytický účet 1 – Příze	150 000	20 000	130 000
Analytický účet 2 – Bavlna	60 000	50 000	10 000
Analytický účet 3 – Vlákna	80 000	50 000	30 000
Syntetický účet – Materiál – celkem	290 000	120 000	170 000

1.2.3.4 Knihy podrozvahových účtů

Na podrozvahových účtech sledujeme zejména cizí majetek, k němuž účetní jednotka nemá vlastnické právo, dále práva k hospodaření se státním majetkem, hypotéky a další. Zápisy na podrozvahových účtech nevstupují do rozvahy.

Příkladem podrozvahových účtů mohou být:

- přijatá depozita a hypotéky,
- najatý majetek,

- majetek přijatý do úschovy,
- zásoby přijaté ke zpracování,
- odepsané pohledávky,
- pohledávky a závazky z leasingu,
- pohledávky a závazky z derivátových operací,
- a jiné.

1.2.3.5 Opravy chyb v účetních knihách

V účetních knihách můžeme provádět opravy následujícími způsoby:

- **stornem**, tzn. zápisem stejné částky se záporným znaménkem (případně červeně¹²) na tutéž stranu účtu, **protizápisem**, tzn. zápisem stejné částky na opačnou stranu účtu¹³.

§ 35 ZU poukazuje na skutečnost, že opravy **nesmějí** v žádném případě vést k neúplnosti, neprůkaznosti, nesprávnosti, nesrozumitelnosti nebo nepřehlednosti účetnictví. Opravu je třeba provést tak, aby bylo možné identifikovat osobu odpovědnou za provedení každé opravy, okamžik jejího provedení a zjistit finálně jak původní zápis, tak zápis opravený.

1.2.4 Obratová předvaha

Obratová předvaha je jedním z nástrojů formální kontroly účetních zápisů. Obsahuje:

- počáteční stavy jednotlivých syntetických účtů,
- obraty na straně MD jednotlivých syntetických účtů,
- obraty na straně D jednotlivých syntetických účtů,
- konečné stavy jednotlivých syntetických účtů.

Vzhledem k tomu, že finanční účetnictví je založeno na podvojnosti, musí se počáteční stavy stran MD a D rovnat, což platí stejně i pro obraty a konečné stavy. Jinými slovy, z obratové předvahy můžeme vysledovat, zdali jsme účtovali podvojně. To, zda bylo účtováno i souvztažně, zda byly zaúčtovány správné částky či zda jsme neopomněli zaúčtovat určitý účetní doklad, však z obratové předvahy nezjistíme.

Ilustrace obratové předvahy

Název účtu	Počáteční stav		Obrat		Konečný stav	
	MD	D	MD	D	MD	D
Ú ₁						
Ú ₂						
...						
Ú _n						
Celkem						

¹² Červeně nelze pochopitelně storno provést, je-li účetnictví vedeno na počítači.

¹³ U některých účetních softwarů býval dřív problém, že neumožňovaly účtovat se zápornými znaménky. Účetní jednotky tak musely odúčtovat částku z opačné strany.

Jsme zvyklí na to, že se lidé vysmívají tomu, čemu nerozumí.

J. W. Goethe

1.3 Základy účtování na účtech stavů a toků

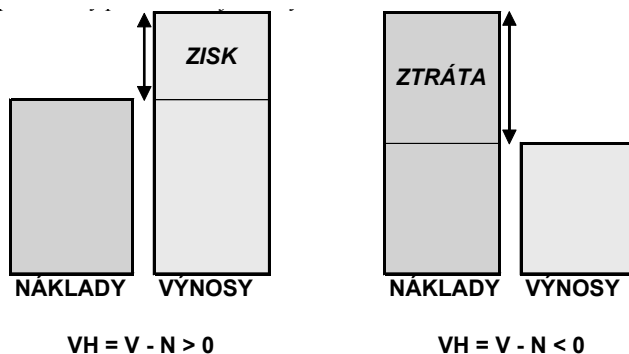
V rámci této podkapitoly začneme do našich účetních úvah poslední dvě účetní kategorie, a to náklady a výnosy.

Definice

Nákladem rozumíme snížení ekonomického prospěchu, které se projeví buď úbytkem aktiv, nebo zvýšením dluhů. Konečným důsledkem je pak snížení vlastního kapitálu jinak než formou výplat vlastníkům.

Výnosem naopak rozumíme zvýšení ekonomického prospěchu, které se projeví buď zvýšením aktiv, nebo eventuálně snížením dluhů. Konečným důsledkem je pak zvýšení vlastního kapitálu jinak než formou vkladů do kapitálu učiněných vlastníky.

Výsledkem hospodaření rozumíme rozdíl mezi výnosy a náklady. Pakliže je tento rozdíl kladný, potom účetní jednotka realizovala zisk; je-li záporný, potom účetní jednotka realizovala ztrátu. Výsledek hospodaření je součástí vlastního kapitálu, tedy pasiv účetní jednotky.

Náklady a výnosy jako takové nemají na počátku účetního období počáteční stav. Je tomu tak proto, že z konečných stavů nákladových a výnosových účtů v předcházejícím účetním období byl zjištěn výsledek hospodaření (zdroj krytí v rozvaze), a tak náklady a výnosy sledujeme v novém účetním období „od nuly“.

Kategorie nákladů a výnosů

Rozlišujeme tři základní kategorie nákladů a výnosů:

Mezi **provozní náklady** řadíme:

- náklady na spotřebu (zejména materiálu a jiných surovin, energií a podobně),
- náklady na prodané zboží,
- náklady na služby,
- cestovné,
- náklady na opravy,
- osobní náklady (náklady na mzdy, náklady na sociální pojištění),
- náklady vynaložené na daně a jiné poplatky,
- odpisy,
- a jiné.

Do skupiny **finančních nákladů** patří:

- náklady na prodané cenné papíry,
- nákladové úroky (zejména z přijatých úvěrů),
- kurzové ztráty (při obchodování se zahraničními partnery),
- a jiné.

V rámci **mimořádných nákladů** sledujeme zejména náklady spojené se živelnými pohromami (například povodeň, zemětřesení, požár).

Mezi **provozní výnosy** patří zejména:

- tržby za výrobky,
- tržby za zboží,
- tržby za služby,
- tržby z prodeje majetku (například dlouhodobého majetku, materiálu),
- změna stavu zásob,
- aktivace,
- a jiné.

V rámci **finančních výnosů** sledujeme:

- tržby z prodeje cenných papírů,
- výnosové úroky (z vkladových účtů),

- kurzové zisky,
- a jiné.

A konečně **mimořádnými výnosy** rozumíme zejména přijatá plnění (od pojišťovny) za mimořádné události.

Chování nákladových účtů

Nákladové účty se chovají obdobně jako účty aktivní (abstrahujeme-li od počátečního stavu). Platí tedy, že přírůstky nákladů evidujeme na stranu MD, eventuální snížení (kompensací) nákladů pak evidujeme buď na stranu D, nebo na stranu MD se záporným znaménkem.

MD	Nákladový účet	D
přírůstky	úbytky	
KS		

Chování výnosových účtů

Naproti tomu **výnosové účty** se chovají podobně jako pasivní účty (opět však musíme abstrahovat od počátečního stavu). Platí tak, že přírůstky výnosů evidujeme na stranu D, eventuální snížení výnosů pak na stranu MD nebo na stranu D se záporným znaménkem.

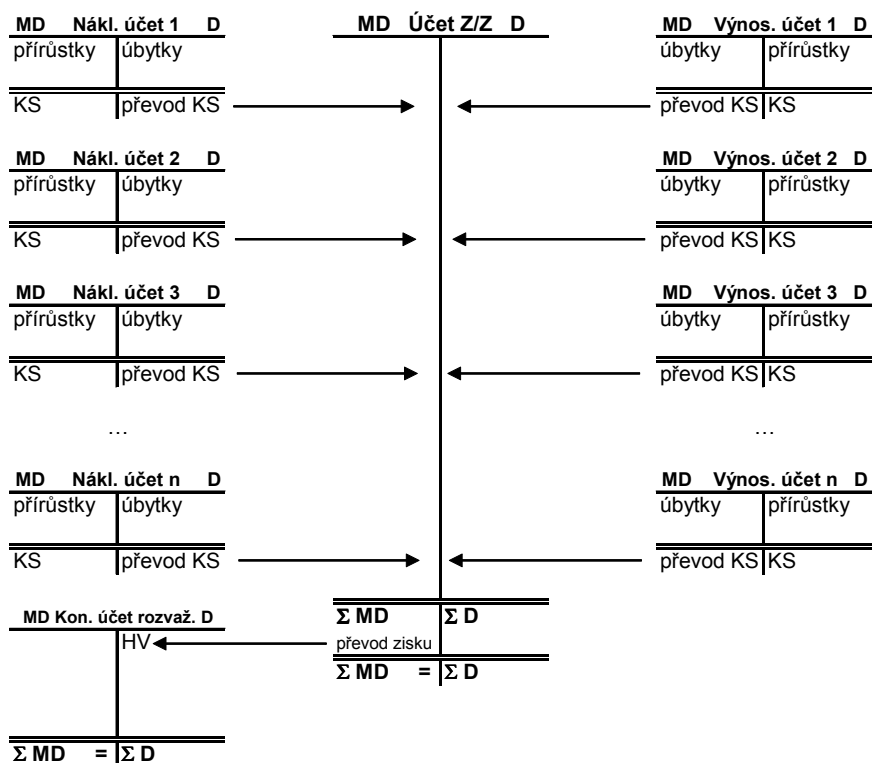
MD	Výnosový účet	D
úbytky	přírůstky	
	KS	

Uzavírání výsledkových (nákladových, výnosových) účtů

Nákladové a výnosové účty na konci účetního období uzavíráme převodem konečného stavu na **Účet zisků a ztrát** (do tzv. *Výsledovky*). Konečné stavy nákladových účtů ve výsledovce nalezneme na straně MD, konečné stavy výnosových účtů pak na straně D. Zatímco u Konečného účtu rozvažného je nezbytné, aby součet strany MD byl roven součtu strany D, u tohoto výkazu je daná vazba velmi nepravděpodobná. Došlo by totiž k tomu, že výnosy jsou rovny nákladům, účetní jednotka tedy nerealizuje ani zisk, ani ztrátu.

Za předpokladu, že účetní jednotka dosáhne zisku, bude platit, že úhrn strany MD bude nižší než úhrn strany D, a naopak, bude-li účetní jednotka ve ztrátě, potom bude úhrn strany MD vyšší než úhrn strany D.

Ať již skončí na konci účetního období účetní jednotka v zisku, či ztrátě, je třeba tento výsledek hospodaření převést z Výsledovky do Rozvahy. Teprve v tu chvíli bude platit výše uvedená teze o rovnosti stran MD a D na Konečném účtu rozvažném.

Příklad 1.7

Účetní jednotka *Jambalaya Bohuňovice, s. r. o.*, výrobce a obchodník „mexickými“ kečupy, měl 1. 12. 20X1 tyto stavy na účtech:

• chilli	50 000
• pokladna	10 000
• bankovní účty	500 000
• zaměstnanci	50 000
• rajčata	350 000
• poskytnuté zálohy dodavatelům	100 000
• přijaté zálohy od odběratelů	100 000
• stroj	100 000
• licence	50 000
• směnky k úhradě	25 000
• kečup Jambalaya	350 000
• kečup Hamé-ostrý	150 000
• dodavatelé	250 000
• odběratelé	180 000

Základy účetnictví

Dopočtete výši základního kapitálu za předpokladu, že oprávký k dlouhodobému nehmotnému majetku činí 10 %, oprávký k dlouhodobému hmotnému majetku 15 %.

Otevřete účty podvojným zápisem a zaúčtujte níže uvedené operace v systému účetnictví stavů a toků.

V měsíci prosinci nastaly v obchodní korporaci Jambalaya, s. r. o., tyto předmětné skutečnosti:

Č.	Text	Částka
1	Došlé vyúčtování elektrické energie	25 000
2	Veškerý kečup Hamé-ostrý prodán (úhrada provedena v hotovosti) Vyskladnění prodaného zboží Zúčtování zálohy	200 000
3	Vyrobena kečup Jambalaya a odvedena na sklad	120 000
4	Vyfakturován prodej výrobků Vyskladnění výrobků	490 000 400 000
5	Nákup výrobní linky na obchodní úvěr Zúčtování zálohy	300 000
6	<i>Výdajový pokladní doklad</i> : nakoupeny poštovní známky a ihned spotřebovány	200
7	Nakoupen kečup Hamé-ostrý; úhrada provedena v hotovosti	55 000
8	Zúčtován nárok zaměstnanců na mzdy za měsíc prosinec 20X1	100 000
9	<i>Vnitřní účetní doklad</i> : zúčtování odpisů majetku v roce 20X1 a) dlouhodobého hmotného majetku (5 % úhrnné výše) b) dlouhodobého nehmotného majetku (3 % úhrnné výše)	??? ???
10	<i>Výpis z běžného účtu</i> : a) úhrady dodavatelům b) úhrada od odběratelů c) úhrada směnky d) připsaný úrok e) bankovní poplatky	180 000 230 000 ??? 350 200

Uzavřete účty, sestavte výsledovku a rozvahu ke konci účetního období.

Počáteční účet rozvahy obchodní korporace JAMBALAYA, s. r. o., k 1. 12. 20X1

Základní kapitál	1 395 000	Licence	50 000
Dodavatelé	250 000	Oprávký k licenci	-5 000
Zaměstnanci	50 000	Stroj	100 000
Přijaté zálohy	100 000	Oprávký ke stroji	-15 000
Směnky k úhradě	25 000	Poskytnuté zálohy	100 000
		Materiál	400 000
		Výrobky	350 000
		Zboží	150 000
		Odběratelé	180 000
		Pokladna	10 000
		Běžný účet	500 000
MÁ DÁTI CELKEM	1 820 000	DAL CELKEM	1 820 000

Základní kapitál	
PS	1 395 000
Σ	0
KS	1 395 000

Dodavatelé	
5b/	100 000
10a/	180 000
Σ	280 000
PS	250 000
1/	25 000
5a/	300 000
Σ	575 000
KS	295 000

Zaměstnanci	
PS	50 000
8/	100 000
Σ	0
KS	150 000

Přijaté zálohy	
2a/	100 000
Σ	100 000
PS	100 000
KS	0

Licence	
PS	50 000
Σ	50 000
KS	50 000

Oprávký k DNM	
PS	5 000
9b/	1 500
Σ	0
KS	-6 500

Směnky k úhradě	
10c/	25 000
Σ	25 000
PS	25 000
KS	0

Poskytnuté zálohy	
PS	100 000
Σ	100 000
KS	0

Běžný účet	
PS	500 000
10b/	230 000
10d/	350
Σ	730 350
KS	525 150

Stroj	
PS	100 000
5a/	300 000
Σ	400 000
KS	400 000

Oprávký k DHM	
PS	15 000
9a/	20 000
Σ	0
KS	-35 000

Zboží	
PS	150 000
7/	55 000
Σ	205 000
KS	55 000

Materiál	
PS	400 000
Σ	400 000
KS	400 000

Výrobky	
PS	350 000
3/	120 000
Σ	470 000
KS	70 000

Odběratelé	
PS	180 000
4a/	490 000
Σ	670 000
KS	440 000

Pokladna	
PS	10 000
2a/	100 000
Σ	110 000
KS	54 800

N – Služby	
6/	200
Σ	200
KS	200

N – Spotřeba energie	
1/	25 000
Σ	25 000
KS	25 000

V – ZS výrobků	
4b/	400 000
Σ	400 000
KS	-280 000

V – ZS výrobků	
3/	120 000
Σ	120 000
KS	-280 000

V – ZS výrobků	
4b/	400 000
Σ	400 000
KS	-280 000

Základy účetnictví

N – Mzdové náklady	
8/	100 000
Σ	100 000
KS	100 000
	Σ 0

N – Odpisy	
9a/	20 000
9b/	1 500
Σ	21 500
KS	21 500
	Σ 0

N – Finanční náklady	
10e/	200
Σ	200
KS	200
	Σ 0

V – Tržby za výrobky	
4a/	490 000
Σ	490 000
KS	490 000
	Σ 0

V – Finanční výnosy	
10d/	350
Σ	350
KS	350
	Σ 0

N – Prodané zboží	
2b/	150 000
Σ	150 000
KS	150 000
	Σ 0

V – Tržby za zboží	
2a/	200 000
Σ	200 000
KS	200 000
	Σ 0

Účet zisků a ztrát obchodní korporace JAMBALAYA, s. r. o., k 31. 12. 20X1

Spotřeba energie	25 000	Tržby za výrobky	490 000
Prodané zboží	150 000	Tržby za zboží	200 000
Služby	200	Změna stavu výrobků	-280 000
Mzdové náklady	100 000	Finanční výnosy	350
Odpisy	21 500		
Finanční náklady	200		
MÁ DÁTI CELKEM	296 900	DAL CELKEM	410 350
VÝSLEDEK HOSPODAŘENÍ	113 450		

Konečný účet rozvahový obchodní korporace JAMBALAYA, s. r. o., k 31. 12. 20X1

Licence	50 000	Základní kapitál	1 395 000
Oprávky k licenci	-6 500	Výsledek hospodaření	113 450
Stroj	400 000	Dodavatelé	295 000
Oprávky ke stroji	-35 000	Zaměstnanci	150 000
Materiál	400 000		
Výrobky	70 000		
Zboží	55 000		
Odběratelé	440 000		
Pokladna	54 800		
Běžný účet	525 150		
MÁ DÁTI CELKEM	1 953 450	DAL CELKEM	1 953 450

Zkušenosť je dobrá škola, jen školné je příliš vysoké.

Heinrich Heine

1.4 Přejít z daňové evidence na vedení účetnictví

ZDP¹⁴ stanoví, že **fyzické osoby s příjmy ze samostatné činnosti, které**

- nevedou účetnictví (povinně nebo dobrovolně dle ZU¹⁵) a
- neuplatňují výdaje paušální částkou z dosažených příjmů,

vedou daňovou evidenci (pravidla daňové evidence stanoví § 7b zákona o dani z příjmů, dále jen ZDP).

Dobrovolně může vést účetnictví fyzická osoba, kdykoliv se tak sama rozhodne (musí pouze respektovat, že zahájit vedení je možné od prvního dne kalendářního roku).

Daňovou evidenci mohou vést pouze fyzické osoby, ale za určitých okolností mohou nebo musí přejít na vedení podvojného účetnictví.

Povinnost podnikatele přejít na účetnictví

Povinnost přechodu na účetnictví se týká pouze **podnikatelů** (s příjmy ze zemědělské výroby, lesního a vodního hospodářství, s příjmy ze živností a s příjmy z jiného podnikání podle zvláštních předpisů), pokud:

- jsou zapsaní v obchodním rejstříku,
- přesáhli limit obratu 25 milionů Kč (v období podle ZU),
- jsou společníky sdruženými ve společnosti (*dříve účastníky sdružení bez právní subjektivity*) a některý ze společníků je účetní jednotkou (vede účetnictví),
- jsou fyzickými osobami, kterým povinnost vedení účetnictví ukládá zvláštní právní předpis.

Obrat v podstatě znamená součet příjmů za bezprostředně předcházející kalendářní rok (jeho vymezení pak stanoví ZU).

Postup přechodu na účetnictví při překročení obratu 25 mil. Kč

Podnikatel, pokud přesáhne limit, se stává v následujícím roce účetní jednotkou a teprve od dalšího účetního období povinně vede účetnictví.

Příklad 1.8

Za rok 20X1 překročil podnikatel stanovený limit obratu (25 mil. Kč); v roce 20X2 se stal účetní jednotkou, ale může pokračovat ve vedení daňové evidence jako v roce 20X1; teprve od roku 20X3 povinně vede účetnictví.

Období	
20X1	překročení obratu
20X2	podnikatel se stává účetní jednotkou
od 1. 1. 20X3	zahájení vedení účetnictví dle ZU
31. 12. 20X7	minimální délka vedení účetnictví dle ZU

¹⁴ Zákon o daních z příjmů

¹⁵ Zákon o účetnictví

Z uvedeného je zřejmé, že vždy mezi překročením limitního obratu a vedením účetnictví je jeden rok, ve kterém se sice podnikatel stal účetní jednotkou, ale povinnost vedení účetnictví má až bezprostředně následující rok (poté, co se stal účetní jednotkou). Povinnost vedení účetnictví je závazně stanovena na 5 let (s výjimkou ukončení činnosti). To znamená, že i přesto, že obrat již podnikatel nepřekračuje, nemůže se vrátit k daňové evidenci dřív než po pěti letech.

Pravidla přechodu z daňové evidence na vedení účetnictví

Pravidla přechodu z daňové evidence na účetnictví uvádí § 61b V500¹⁶ a Příloha 3 ZDP.

Při ukončení vedení daňové evidence postupuje podnikatel obvyklým způsobem jako na konci každého zdaňovacího období, tj.:

- zjistí a zapíše **skutečné stavy** zásob, hmotného majetku, pohledávek a dluhů, přičemž o případné rozdíly upraví základ daně z příjmů,
- uzavře dílčí evidence a zpracuje **daňové přiznání**.

Navíc oproti obvyklému postupu **vyčlení položky**, které budou ovlivňovat základ daně v zdaňovacím období, ve kterém bylo zahájeno účtování.

Podstata zdanění při přechodu z daňové evidence na účetnictví

Zásadní rozlišení daňové evidence a účetnictví je zejména ve vymezení **okamžiku, kdy bude transakce zaznamenána**.

Obecně mohou nastat dvě možnosti:

- rozhodující pro zaznamenání transakcí je pohyb peněz (příjem, výdaj),
- rozhodující je okamžik, kdy operace nastala (bez ohledu na to, zda je spojena s příjmem nebo výdajem peněz).

Daňová evidence podnikatelů je založena na první z uvedených možností, kdy rozhodující pro zaznamenání transakce je tzv. „peněžní báze“. Daňová evidence nezná pojem náklady ani výnosy, ale pracuje pouze s příjmy a výdaji.

$$\text{základ daně z příjmů}_{\text{daňová evidence}} = \text{příjmy} - \text{výdaje}$$

Účetnictví bylo založeno na druhé možnosti a tento způsob je uplatňován až do současnosti. Zjednodušeně můžeme říci, že účtujeme ve věcné a časové souvislosti, účtujeme o nákladech a výnosech.

$$\text{základ daně z příjmů}_{\text{účetnictví}} = \text{výnosy} - \text{náklady}$$

1.4.1 Účetní souvislosti při přechodu z daňové evidence na účetnictví

Fyzické osoby vedoucí daňovou evidenci zjistí v záznamech daňové evidence stavy jednotlivých složek majetku a dluhů, případně rezerv, oceňovacích rozdílů k úplatně nabytému majetku a u finančního leasingu neuplatněnou část výdajů ke dni předcházejícímu první den účetního období.

¹⁶ Vyhláška 500/2002 Sb.

Jednotlivé složky majetku a dluhů se ocení podle zákona o účetnictví. U odpisovaného majetku se stanoví odpisové plány; stav oprávek je dán součtem odpisů, které by byly účtovány podle odpisového plánu za dobu používání do okamžiku přechodu z daňové evidence na účetnictví.

Stavy jednotlivých složek majetku a dluhů, rezerv, oceňovacích rozdílů k úplatně nabytému majetku se převedou k prvnímu dni účetního období jako počáteční zůstatky příslušných rozvahových účtů; neuplatněná část výdajů u finančního leasingu se uvede jako počáteční zůstatek účtu **381 – Náklady příštích období**.

Rozdíl mezi součtem počátečních zůstatků nově otevřených účtů aktiv a mezi součtem počátečních zůstatků nově otevřených účtů pasiv se uvede na účet **491 – Účet individuálního podnikatele**, a to v závislosti na povaze zjištěného rozdílu (+/-) jako zůstatek aktivní nebo pasivní.

Počáteční úkoly v účetnictví jsou zejména:

- sestavení zahajovací rozvahy,
- sestavení účtového rozvrhu,
- vytvoření interních účetních směrnic.

Příklad 1.9

Podnikatel přechází k 1. 1. 20X2 z daňové evidence na účetnictví.

Soupis skutečných stavů majetku a dluhů k 31. 12. 20X1:

Majetek/Dluhy	Kč
Dlouhodobý hmotný majetek	5 200 000
Oprávkky k majetku	1 200 000
Zboží	600 000
Materiál	400 000
Pohledávky za prodej zboží (z toho základ 850 000Kč + 150 000Kč DPH)	1 000 000
Běžný účet	800 000
Peníze v hotovosti	200 000
Rezervy	200 000
Dluhy vůči dodavatelům za nákup zásob (z toho základ 1 000 000Kč + 200 000Kč DPH)	1 200 000
Dluhy vůči státu – DPH	180 000
Dluhy vůči státu – daň ze závislé činnosti	100 000
Dluhy vůči zaměstnancům (mzdy)	200 000
Dluhy – pojistné (mzdy)	140 000
Bankovní úvěry dlouhodobé	1 460 000
Bankovní úvěry běžné	200 000

Podnikatel si dále k 1. 7. 20X1 pořídil osobní automobil na finanční leasing. První mimořádná splátka bez DPH byla 480 000 Kč (rozpuštěna do výdajů ve výši 1/6).

Zahajovací rozvaha k 1. 1. 20X2 (zjednodušeně) v tisících Kč

Aktiva	Brutto	Korekce	Netto	Vlastní kapitál a dluhy	Netto
Aktiva celkem	8 600	-1 200	7 400	Pasiva celkem	7 400
Dlouhodobý majetek	5 200	-1 200	4 000	Vlastní kapitál	3 720
Dlouhodobý hmotný majetek	5 200	-1 200	4 000	Účet individuálního podnikatele	3 720
Oběžná aktiva	3 000		3 000	Cizí zdroje	3 680
Zásoby	1 000		1 000	Rezervy	200
Materiál	400		400	Krátkodobé závazky	1 820
Zboží	600		600	Dluhy obchodní	1 200
Krátkodobé pohledávky	1 000		1 000	Dluhy vůči státu	280
Krátkodobý finanční majetek	1 000		1 000	Dluhy vůči zaměstnancům	200
Běžný účet	800		800	Dluhy – soc. zabezpečení	140
Pokladna	200		200	Bankovní úvěry	1 660
				Bankovní úvěry dlouhodobé	1 460
				Bankovní úvěry běžné	200
Časové rozlišení	400		400	Časové rozlišení	
Náklady příštích období	400		400		

1.4.2 Daňové souvislosti při přechodu z daňové evidence na účetnictví

Položky, které je třeba vyčlenit a upravit o ně základ daně v následujícím období

Ve zdaňovacím období, ve kterém bylo zahájeno účtování,

se základ daně zvýší o:

- hodnotu zásob a cenin,
- hodnotu poskytnutých záloh, s výjimkou záloh na hmotný majetek,
- hodnotu pohledávek, které by při úhradě byly zdanitelným příjmem;

se základ daně sníží o

- hodnotu přijatých záloh,
- hodnotu dluhů, které by při úhradě byly výdajem na dosažení, zajištění a udržení příjmů.

Jde-li o plátce DPH, rozumí se hodnotou dluhu hodnota bez DPH; pokud byl uplatněn odpočet DPH, hodnotou pohledávek se rozumí hodnota bez DPH, byla-li splněna daňová povinnost na výstupu.

Další možností je rozložení zásob a pohledávek postupně do 9 let (dle § 23 odst. 14 ZDP).

Příklad 1.9 – pokračování

K 1. 1. 20X2 tedy podnikatel vyčlení položky, které ovlivní základ daně, ale až s ročním zpožděním, tj. za zdaňovací období, ve kterém bylo zahájeno vedení účetnictví:

základ daně se zvýší o:	
• hodnotu zásob	1 000 000 Kč
• hodnotu pohledávek (bez DPH)	850 000 Kč
základ daně se sníží o:	
• hodnotu dluhů (bez DPH)	-1 000 000 Kč
• dluhy vůči zaměstnancům	-200 000 Kč
• dluhy z titulu daně ze závislé činnosti	-100 000 Kč
• dluhy vůči institucím sociálního zabezpečení	-140 000 Kč
základ daně se celkově zvýší o	410 000 Kč

Tyto položky ovlivní základ daně až za zdaňovací období, ve kterém již vedl podnikatel účetnictví. Při přechodu z daňové evidence na účetnictví **není základ daně ovlivněn v roce ukončení vedení daňové evidence**, ale až za první rok vedení účetnictví, případně za další léta, neboť ZDP umožňuje rozložit **hodnotu zásob a pohledávek na 9 zdaňovacích období** (nemusí být rozložené rovnoměrně).

Obdobně se postupuje při přechodu z evidence příjmů a výdajů na vedení účetnictví na straně poplatníků s příjmy z nájmu podle § 9.

Postup přechodu z daňové evidence na vedení účetnictví stanovený ZDP zabrání tomu, aby byly některé položky zdaněny dvakrát a jiné nebyly zdaněny vůbec.

Příklad 1.10

Podnikatel poskytl poradenské služby v listopadu roku 20X1. Za tyto služby dostal zaplacené až v únoru roku 20X2. Ve kterém období zvýší částka za službu základ daně z příjmů,

- pokud vede podnikatel daňovou evidenci,
- pokud vede účetnictví?

Řešení:

- v **daňové evidenci** poskytnutá služba **nemá vliv za rok 20X1** na základ daně z příjmů, příjem ovlivní základ daně až v roce 20X2;
- v **účetnictví** poskytnutá služba **má vliv za rok 20X1** na základ daně z příjmů, v roce 20X2 již vliv nemá.

Výnosy i náklady mají souvislost s obdobím, ve kterém se skutečně staly.

Příjmy i výdaje nemají souvislost s obdobím, ale účtují se v okamžiku skutečného pohybu peněz.

Pohledávky, které by při úhradě byly zdanitelným příjmem, pokud nejsou v daňové evidenci uhrazeny, nezvýší základ daně a v době, kdy podnikatel přejde na vedení účetnictví, nebudou při jejich úhradě výnosem, tzn. tyto pohledávky **by nebyly zdaněny vůbec**.

Poskytnuté zálohy (s výjimkou záloh na dlouhodobý majetek) jsou v daňové evidenci výdajem snižujícím základ daně. Pokud by tedy nebyl o poskytnuté zálohy zvýšen základ daně,

byl by snížen základ daně podruhé při spotřebě zásob nebo při vyfakturování služeb či energie.

Dluhy, které by při úhradě byly daňově účinnými náklady, pokud nejsou v daňové evidenci uhrazeny, nesníží základ daně v daňové evidenci a nesníží základ daně ani při jejich úhradě v účetnictví; i tato položka patří mezi položky vyčleněné, o které bude při vedení účetnictví snížen základ daně, neboť **by nesnížily základ daně nikdy**.

Přijaté zálohy byly v daňové evidenci příjmem zahrnovaným do základu daně. V účetnictví jsou dluhem, který bude zúčtován při dodání výkonů, kdy budou účtovány výnosy vstupující do základu daně. Pokud by nebyl základ daně snížen o přijaté zálohy, potom dodané výkony ve výši zálohy **by byly zdaněny podruhé**.

Zásoby a ceniny jsou v daňové evidenci zaznamenány v okamžiku jejich zaplacení. V účetnictví se pořízené zásoby účtují na sklad a do nákladů (tedy do základu daně) jsou zahrnuty až při spotřebě nebo při jejich prodeji. Zásoby v daňové evidenci ovlivnily základ daně při nákupu v případě, že byly zaplacený. Pokud zaplacený nebyly, projeví se to následně při úpravě dluhů (snížení základu daně), čímž je zvýšení základu daně kompenzováno o nezaplacené zásoby. Pokud nebyl při zahájení účtování o hodnotu zásob a cenin zvýšen základ daně, potom při jejich spotřebě (náklady) **by byl základ daně snížen podruhé**.

Postup přechodu na vedení účetnictví stanovený ZDP zabrání tomu, aby byly některé položky zdaněny dvakrát a jiné nebyly zdaněny vůbec.

Celý úspěch řešení spočívá v umění najít správného řešitele.

Murphyho zákon

1.5 Finančně-matematické repetitorium

Na úvod zmiňme základní teze, z kterých budeme v následujícím textu vycházet. Každý racionálně uvažující investor by raději disponoval určitým obnosem peněžních prostředků (například 1 mil. EUR) již dnes než se stejnou sumou někdy v časovém okamžiku v budoucnosti. Jednak je to dáno nejistotou, kolik majetku si za onu částku právě v daném budoucím okamžiku bude schopen pořídit, a dále faktem, že onen zmiňovaný jeden milion může uložit buď do banky, nebo jej vhodně investovat (kupříkladu do cenných papírů, nemovitostí, zlata, obrazů a podobně).

V rámci výpočtů budeme využívat různé typy úrokových sazeb. Rozlišujeme následující typy úrokových sazeb:

	Zkratka	Latinsky
roční	p. a.	per annum
pololetní	p. s.	per semestre
čtvrtletní	p. q.	per quartale
měsíční	p. m.	per mensum
denní	p. d.	per diem

Platí přitom:¹⁷

$$p. a. = 2 \times p. s. = 4 \times p. q. = 12 \times p. m. = 365 \times p. d.^{17}$$

Dále rozlišujeme nominální úrokovou sazbu od **sazby reálné, kdy první z nich** abstrahuje od vlivu inflace. Je přitom zřejmé, že v případě inflačního prostředí je do výše nominální úrokové sazby zakomponována výše inflace.

$$i_R = \frac{i - \pi}{1 + \pi}$$

kde

i_R	reálná úroková sazba
i	nominální úroková sazba
π	míra inflace

Vzhledem k tomu, že úroky podléhají zdanění, je při investičních propočtech vhodné nevycházet z hrubé výše úrokových sazeb (v zásadě jde o nominální úrokové sazby), ale z úrokových sazeb, jež v sobě zohledňují dopady zdanění. Takové úrokové sazbě říkáme **čistá úroková sazba**.

$$i_N = i(1 - t)$$

kde

i_N	čistá úroková míra
t	sazba daně z úrokových plateb

¹⁷ Místo převodu 365 p. d. lze rovněž použít 360 p. d.

Jak bylo naznačeno v úvodu této kapitoly, rozlišujeme mezi roční, pololetní, čtvrtletní, měsíční a denní úrokovou sazbou. Jinou záležitostí je frekvence připisování úroku, tedy to, že banka může svým klientům připisovat úroky ročně, pololetně, čtvrtletně, měsíčně či každý den. K porovnání výhodnosti jednotlivých variant skládání úroků slouží propočet přes **efektivní úrokovou sazbu**, která dané alternativy převádí na úrokovou míru s ročním skládáním úroků:

$$i_{ef} = \left(1 + \frac{i}{m}\right)^m - 1$$

kde:

i_{ef} efektivní úroková sazba
 m četnost skládání úroků

V případě, že jsou úroky skládány v průběhu úrokového období spojitě¹⁸, vypočítáme efektivní úrokovou sazbu s použitím limitního počtu následujícím způsobem:

$$i_{ef} = \lim_{m \rightarrow \infty} \left(1 + \frac{i}{m}\right)^m - 1 = e^i - 1$$

kde:

e Eulerovo číslo¹⁹

Příklad 1.11

Jste finančním manažerem firmy DELTA. Banka BETA nabízí vaší firmě při zakládání nového účtu následující alternativy. Které variantě byste dali přednost?

Typ účtu	Úrok	Skládání
A	10,0 % p. a.	roční
B	9,9 % p. a.	pololetní
C	9,8 % p. a.	čtvrtletní
D	9,7 % p. a.	měsíční
E	9,6 % p. a.	denní

1 - typ účtu A (10 % p. a. ročně)

$$i_{ef} = \left(1 + \frac{i}{m}\right)^m - 1$$

$$i_{ef} = \left(1 + \frac{0,1}{1}\right)^1 - 1$$

$$i_{ef} = \mathbf{10\%}$$

¹⁸ Úroky jsou připisovány neustále.

¹⁹ $e = 2,71828182845905$

2 – typ účtu B (9,9 % p. a., pololetní skládání)

$$i_{ef} = \left(1 + \frac{0,099}{2}\right)^2 - 1$$

$$i_{ef} = 10,15 \%$$

3 – typ účtu C (9,8 % p. a., čtvrtletní skládání)

$$i_{ef} = \left(1 + \frac{0,098}{4}\right)^4 - 1$$

$$i_{ef} = 10,17 \%$$

4 – typ účtu D (9,7 % p. a., měsíční skládání)

$$i_{ef} = \left(1 + \frac{0,097}{12}\right)^{12} - 1$$

$$i_{ef} = 10,14 \%$$

5 – typ účtu E (9,6 % p. a., denní skládání – konvence 360 dní)

$$i_{ef} = \left(1 + \frac{0,096}{360}\right)^{360} - 1$$

$$i_{ef} = 10,07 \%$$

Z provedených propočtů se jeví jako nejvýhodnější účet typu C.

Příklad 1.12

Firma MIKRO má u vaší banky ABC založen účet, který jí nese úrok 10 % p. a., a úroky jsou skládány pololetně. Ředitel obchodní korporace MIKRO se dozvěděl, že bývá výhodnější, když jsou úroky skládány v kratších intervalech, a proto by rád, aby byly jeho firmě úroky skládány na denní bázi. Jakou výši úrokové sazby p. a. mu nabídnete, chcete-li zachovat stávající podmínky?

1 – výpočet efektivní úrokové sazby stávajícího účtu

$$i_{ef} = \left(1 + \frac{0,01}{2}\right)^2 - 1$$

$$i_{ef} = 10,25 \%$$

2 – výpočet úrokové sazby nového typu účtu

$$i_{ef} = \left(1 + \frac{i}{m}\right)^m - 1$$

$$0,1025 = \left(1 + \frac{i}{360}\right)^{360} - 1$$

$$1,1025 = \left(1 + \frac{i}{360}\right)^{360}$$

$$\sqrt[360]{1,1025} = 1 + \frac{i}{360}$$

$$\begin{aligned} \sqrt[360]{1,1025} - 1 &= \frac{i}{360} \\ i &= 360 \left(\sqrt[360]{1,1025} - 1 \right) \\ i &= 9,76 \% \end{aligned}$$

Firmě MIKRO nabídne banka ABC účet s denním skládáním úroků a úrokovým výnosem 9,76 % p. a.

KONVENCE PROPOČTU DŇÍ

Existují čtyři základní koncepty pro výpočet dní v rámci kapitálového období:

- **30E/360 (evropská konvence)**
 - vychází se pro zjednodušení z teze, že pro výpočty má každý měsíc 30 dní, tudíž rok má celkem 360 dní
- **30A/360 (americká konvence)**
 - liší se od evropské konvence pouze v případě, že poslední den zvažovaného období bude připadat na 31. den měsíce a zároveň počátek období na 31. den měsíce (respektive 30. den měsíce) nepřipadá
- **ACT/360 (francouzská metoda)**
 - do čitatele je dosazován přesný počet dní období, ve jmenovateli zůstává 360 dní
 - v praxi jde o nejrozšířenější techniku
- **ACT/365 (anglická metoda)**
 - do čitatele i jmenovatele je dosazován přesný počet dní

V rámci dalšího textu budeme vycházet z evropské konvence.

Příklad 1.13

Uložili jste si peníze v bance na období 26. 2. 20X1 – 31. 5. 20X1. Kolik dní byly v bance uloženy?

1 – ACT

2/20X1	3/20X1	4/20X1	5/20X1	Celkem
2	31	30	31	94 dny

2 – 30E

2/20X1	3/20X1	4/20X1	5/20X1	Celkem
4	30	30	30	94 dny

3 – 30A

2/20X1	3/20X1	4/20X1	5/20X1	Celkem
4	30	30	31	95 dny

Období 26. 2. 20X1 – 31. 5. 20X1 má skutečnou délku 94 dny (nebereme-li v úvahu přestupný rok). Za použití evropské metody dospějeme k 94 dnům, při aplikaci americké metody díky výběru v 31. dni měsíce dojdeme k hodnotě o jeden den vyšší.

Poznámka: V praxi tuto úlohu řešíme v prostředí Microsoft Excel, kde by byl postup následující (za využití funkce ROK360):

	A	B	C	D	E
1	Počátek	Konec	ACT	30E	30A
2	40235	40329	=B2-A2	=ROK360(A2;B2;1)	=ROK360(A2;B2;0)
3	26/2 2010	31/5 2010	94	94	95

1.5.1. Budoucí a současná hodnota jednorázového vkladu

Budoucí hodnota peněz nám stanovuje, kolik budeme mít k dispozici peněžních prostředků za určité časové období a při předem stanovené míře výnosnosti, pokud dnes uložíme určitou částku.

$$FV = PV(1 + i)^n$$

kde:

FV	hodnota peněz v okamžiku n (v budoucnosti)
PV	hodnota peněz v současnosti
i	požadovaný výnos (úroková sazba)
n	počet období (v letech)
$(1 + i)^n$	úročitel

V případě, že půjde o jiné než roční skládání úroků, bude mít výraz pro výpočet budoucí hodnoty peněz následující podobu:

$$FV = PV \left(1 + \frac{i}{m} \right)^{mn}$$

kde:

m četnost skládání úroků

Příklad 1.14

Na paní Janu se usmálo štěstí. Ve sportce vyhrála výhru větší než obvykle, a to jackpot ve výši 75 000 000 Kč. Neváhala tedy a svěřila své peníze bance. Banka DELTA nabídla šťastné výherkyni jako většině svých prestižních klientů účet, který ponese paní Janě 9 % p. a. Kolik bude mít výherkyně na účtu za 10 let?

Paní Jana stále váhá mezi ročním a čtvrtletním skládáním úroků. O kolik je pro naši výherkyni výhodnější čtvrtletní skládání?

1 – roční skládání úroků

$$FV = PV(1 + i)^n$$

$$FV = 75000000(1 + 0,09)^{10}$$

$$FV = 177\,552\,276 \text{ Kč}$$

2 – čtvrtletní skládání úroků

$$FV = PV \left(1 + \frac{i}{m}\right)^{mn}$$

$$FV = 75000000 \left(1 + \frac{0,09}{4}\right)^{4 \times 10}$$

$$FV = 182\,639\,172 \text{ Kč}$$

V případě, že by se paní Jana rozhodla pro účet s ročním skládáním úroků, bude mít po deseti letech na účtu 177 552 276 Kč. Pokud by ovšem dala přednost účtu se čtvrtletním skládáním úroků, bude mít na svém účtu o 5 086 896 Kč více, tedy 182 639 172 Kč – a to už se vyplatí!

Současná hodnota peněz nám stanovuje, kolik bychom museli dnes uložit peněžních prostředků, abychom za určité časové období a při stanovené míře výnosnosti měli k dispozici požadovaný obnos.

$$PV = \frac{FV}{(1 + i)^n}$$

kde:

$$\frac{1}{(1 + i)^n} \quad \text{odúročitel}$$

V případě, že půjde o jiné než roční skládání úroků, bude mít výraz pro výpočet budoucí hodnoty peněz následující podobu:

$$PV = \frac{FV}{\left(1 + \frac{i}{m}\right)^{mn}}$$

Příklad 1.15

Pan Láda dnes slaví své 45. narozeniny. Jak sám výstižně říká, mládí v nenávratnu, do důchodu daleko. Uvědomuje si, že je třeba myslet na zadní vrátka, dokud disponuje poměrně velkým množstvím volných peněžních prostředků. Usmyslel si, že chce mít v den odchodu do důchodu (tj. za dvacet let) na účtu 5 000 000 Kč (na „nutné vedlejší výdaje“). Kolik musí dnes uložit do banky, která mu nabízí účet s úrokovým výnosem 5 % p. a.,

- s ročním skládáním úroků,
- s měsíčním skládáním úroků?

1 – roční skládání úroků

$$PV = \frac{FV}{(1 + i)^n}$$

$$PV = \frac{5000000}{(1 + 0,05)^{20}}$$

$$PV = 1\,884\,447 \text{ Kč}$$

2 – měsíční skládání úroků

$$PV = \frac{FV}{\left(1 + \frac{i}{m}\right)^{mn}}$$

$$PV = \frac{5000000}{\left(1 + \frac{0,05}{12}\right)^{12 \times 20}}$$

$$PV = 1\,843\,222 \text{ Kč}$$

V případě, že se pan Láďa rozhodne pro účet s ročním skládáním úroků, potom je třeba, aby dnes na účet složil 1 884 447 Kč, v případě využití účtu s měsíčním skládáním úroků postačí, aby dnes složil u banky o 41 225 Kč méně, tj. 1 843 222 Kč.

1.5.2. Budoucí a současná hodnota anuity

V předchozí pasáži text pojednával o budoucí či současné hodnotě jednorázového vkladu. V další části uvažujeme o možnosti pravidelně se opakujících budoucích plateb (tzv. anuit) ve stále stejné výši.

Budoucí hodnotu pravidelných anuitních plateb při dané míře výnosu lze vypočítat dosažením do následujícího vzorce:

$$FV = A \frac{(1 + i)^n - 1}{i}$$

kde:

FV	budoucí hodnota anuitních plateb
A	anuitní platba
$\frac{(1 + i)^n - 1}{i}$	strádatel

Strádatel tak vyjadřuje výnos z pravidelných plateb k určitému časovému okamžiku v budoucnosti.

Příklad 1.16

Připomeňme naši výherkyni paní Janu. Je to dáma, která má neuvěřitelné štěstí. Po legendární výhře jackpotu sportky se na ni opět usmálo štěstí a nyní vyhrála v rentiérské soutěži. Pravda, tentokrát již ne tolik, nicméně jí bude po dobu 10 let koncem každého roku připisována pravidelná renta ve výši 180 000 Kč. Jakou částkou bude paní Jana disponovat za 10 let, pokud je účet, na nějž jí bude renta zaslána, úročen 10 % p. a.?

$$FV = A \frac{(1 + i)^n - 1}{i}$$

$$FV = 180000 \frac{(1 + 0,1)^{10} - 1}{0,1}$$

$$FV = 2\,868\,736 \text{ Kč}$$

Paní Jana bude disponovat částkou 2 868 736 Kč.

V případě, že účetní jednotka potřebuje zjistit, kolik musí průběžně ukládat (případně rozdělovat, například ze zisku), aby v budoucnu disponovala určitou hodnotou, potom použije následující výraz, který je reformulací vzorce pro výpočet budoucí hodnoty anuitních plateb, přesně řečeno jeho převrácenou hodnotou:

$$A = FV \frac{i}{(1+i)^n - 1}$$

kde:

$$\frac{i}{(1+i)^n - 1} \quad \text{fondovatel}$$

Příklad 1.17

Vzpomeňme na pana Láďu, jenž by rád zinkasoval v okamžiku dne svého odchodu do důchodu drobný obnos ve výši 5 000 000 Kč. Kolik by pan Láďa musel ukládat koncem každého roku, aby měl po oněch dříve zmiňovaných dvaceti letech na účtu, který je úročen 5 % p. a., svou vytouženou částku?

$$A = FV \frac{i}{(1+i)^n - 1}$$

$$A = 5000000 \frac{0,05}{(1+0,05)^{20} - 1}$$

$$A = 151\,213 \text{ Kč}$$

K získání vytoužené sumy stačí panu Láďovi jediné – ukládat koncem každého roku po dobu dvaceti let na svůj účet částku 151 213 Kč.

Současná hodnota anuitních plateb vyjadřuje, jakou částku je třeba dnes investovat (uložit), abychom po určitý časový úsek inkasovali pravidelnou anuitní platbu při dané míře výnosu.

$$PV = A \frac{1 - (1+i)^{-n}}{i}$$

kde:

$$\frac{PV}{1 - (1+i)^{-n}} \quad \text{současná hodnota anuitních plateb}$$

$$i \quad \text{zásobitel}$$

Příklad 1.18

Rodina Šťastných má svůj šťastný den. Jejich dcera Jaruška byla přijata na vysokou školu. Kolik musí šťastní Šťastní nyní uložit na účet do banky s ročním úrokem 6 % p. a., aby mohla jejich ratolest dostávat po dobu 5 let svého studia ročně částku 120 000 Kč?

Jaruška by raději své peníze měla k dispozici vždy již na začátku školního roku než na jeho konci. Srovnajte obě varianty.

Varianta A – Jaruška bude dostávat 120 000 Kč vždy až na konci roku:

$$PV = A \frac{1 - (1 + i)^{-n}}{i}$$

$$PV = 120000 \frac{1 - (1 + 0,06)^{-5}}{0,06}$$

$$PV = 505\,484 \text{ Kč}$$

V případě, že bude Jaruška dostávat peníze vždy až na konci školního roku, postačí, aby rodina Štastných pro studijní účely slečny Jarušky uložila na účet 505 484 Kč.

Varianta B – Jaruška bude dostávat 120 000 Kč vždy již na počátku školního roku:

$$\text{počáteční zůstatek} = 505484 \times 1,06$$

$$\text{počáteční zůstatek} = 535\,813 \text{ Kč}$$

V případě, že by Štastní chtěli své dceři dopřát peníze již na počátku školního roku, museli by na účet uložit o 30 329 Kč více, tj. 535 813 Kč.

Pakliže potřebuje účetní jednotka zjistit, kolik by činily anuitní platby ze stávající zápůjčky, kterou je třeba za určité období splatit, a to včetně úroků, bude ve svých propočtech postupovat následujícím způsobem:

$$A = PV \frac{i}{1 - (1 + i)^{-n}}$$

kde:

$$\frac{i}{1 - (1 + i)^{-n}} \quad \text{umořovatel}$$

Příklad 1.19

Paní Miriam Čvachtová se rozhodla vyřešit svoji nepříliš lichotivou finanční situaci zápůjčkou peněz od svého známého, pana Skrblíka. K překlenutí své tíživé situace potřebuje 500 000 Kč a tuto částku je schopna splatit v průběhu 10 let. Pan Skrblík je však hoden svého jména a po své dlužnici požaduje úrok ve výši 15 % p. a. Paní Čvachtová váhá, zda tuto nemalou sumu každoročně na konci období splácet. Jaká bude výše této splátky?

$$A = PV \frac{i}{1 - (1 + i)^{-n}}$$

$$A = 500000 \frac{0,15}{1 - (1 + 0,15)^{-10}}$$

$$A = 99\,626 \text{ Kč}$$

Paní Čvachtová bude muset panu Skrblíkovi platit vždy na konci roku částku 99 626 Kč.

Splátkový kalendář

Logiku anuitních plateb lze využít při sestavování splátkového kalendáře u bankovních úvěrů. Banka poskytne klientovi určitý finanční obnos, který musí klient bance za určité časové období splatit, a to včetně úroků.

Roční výši splátky, jak už víme z předchozího příkladu, lze propočítat na základě umořovatele a platí, že úrok je počítán jako procento ze zůstatku úvěru:

Období	Splátka	Úrok	Úmor	KS úvěru
počátek				
1				
2				
3				
...				
n				

Příklad 1.20

Sestavte splátkový kalendář paní Miriam Čvachtové z předchozího příkladu.

Období	Splátka	Úrok 15 %	Úmor	KS úvěru
0				500 000
1	99 626	75 000	24 626	475 374
2	99 626	71 306	28 320	447 054
3	99 626	67 058	32 568	414 486
4	99 626	62 173	37 453	377 033
5	99 626	56 555	43 071	333 962
6	99 626	50 094	49 532	284 430
7	99 626	42 665	56 961	227 469
8	99 626	34 120	65 506	161 963
9	99 626	24 294	75 332	86 631
10	99 626	12 995	86 631	0
Celkem	996 260	496 260	500 000	

Účtování dílčích oblastí

KAPITOLA

2

Vědec se nesnaží nic dokázat. Snaží se jen zjistit, co se dokáže dokázat samo.

G. K. Chesterton

V úvodní kapitole jsme se zabývali základními účetními principy, které budeme nyní aplikovat při účtování jednotlivých dílčích oblastí²⁰. V textu budeme vycházet z platného stavu české účetní legislativy k 1. 1. 2014. Budeme se zabývat následujícími oblastmi:

- účtováním dlouhodobého nehmotného a hmotného majetku, a to včetně účetního zobrazení majetku, jenž je pořízen formou finančního leasingu,
- účtováním finančního majetku,
- účtováním zásob,
- účtováním pohledávek a dluhů,
- účtováním rezerv a přechodných položek,
- účtováním operací ve vlastním kapitálu,
- účtováním o nákladech a výnosech.

Závěrečná pasáž této kapitoly pak bude věnována uzávěrkovým operacím. Celý text bude sice primárně řešen z pohledu české úpravy, nicméně na konci každé z podkapitol bude naznačen pohled mezinárodních standardů IFRS na danou problematiku²¹.

2.1 Úvod

Současný český účetní legislativní rámec pro podnikatele tvoří:

- **základní normy:**
 - *Zákon 563/1991 Sb.*, o účetnictví (dále jen ZU),

20 Za první světové války se účetnictví dostalo i zhudebnění (Hašek, 2000, s. 458). *Šikovatel tlumočnick, který již předtím nebyl úplně střízlivý a měl před sebou rozloženou inzertní část nějakých německých novin, zpíval inzeráty na notu Radeckého pochodu. „Účtovat i bilancovat naučí se každý, kdo prodělá písemný kurs účetnictví!“* Kéž bychom toto mohli rovněž slyšet od čtenářů této publikace po jejím důkladném přečtení.

21 Zájemcům o hlubší studium problematiky výkaznictví podle mezinárodních standardů účetního výkaznictví IFRS lze doporučit publikaci Krupová, L. (2009): *IFRS: Mezinárodní standardy účetního výkaznictví – aplikace v podnikové praxi.*

- *Vyhláška 500/2002 Sb.*, kterou se provádějí některá ustanovení zákona 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, které jsou podnikateli účtujícími v soustavě podvojného účetnictví (dále jen V500),
- *České účetní standardy pro podnikatele* (dále jen ČÚS).
- **další předpisy:**
 - *Vyhláška 501/2002 Sb.*, kterou se provádějí některá ustanovení zákona 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, které jsou finančními institucemi (dále jen V501),
 - *České účetní standardy pro finanční instituce*²² (dále jen ČÚS),
 - *Zákon 586/1992 Sb.*, o daních z příjmů (dále jen ZDP),
 - *Zákon 593/1992 Sb.*, o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů (dále jen ZoR),
 - *Zákon 89/2012 Sb.*, nový občanský zákoník (dále jen NOZ),
 - *Zákon 90/2012 Sb.*, o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích, dále jen ZOK).

2.1.1 Zákon o účetnictví

Obecná ustanovení

Účetní jednotkou se rozumí subjekt, který je povinen vést účetnictví zachycující veškerou jeho hospodářskou činnost. Těmto subjektům ZU stanoví, v souladu s právem EU,²³ rozsah a způsob vedení účetnictví a požadavky na jeho průkaznost. Účetní jednotky jsou přesně vyjmenované v § 1 odst. 2 ZU a jsou jimi:

- právnické osoby, které mají sídlo na území České republiky,
- právnické osoby a zahraniční jednotky, jež jsou podle právního řádu, podle kterého jsou založeny nebo zřízeny, účetní jednotkou nebo jsou povinny vést účetnictví,
- organizační složky státu,
- fyzické osoby, které jsou jako podnikatelé zapsány v obchodním rejstříku,
- ostatní fyzické osoby, které jsou podnikateli, pokud jejich obrat podle zákona o dani z přidané hodnoty včetně zdanitelných plnění osvobozených od této daně přesáhl za bezprostředně předcházející kalendářní rok částku 25 000 000 Kč, a to od prvního dne kalendářního roku; do obratu se nezapočítávají příjmy z činnosti, která vykazuje všechny znaky podnikání kromě toho znaku, že je prováděná podnikatelem,
- ostatní fyzické osoby, které vedou účetnictví na základě svého rozhodnutí,
- ostatní fyzické osoby, které jsou podnikateli a jsou společníky sdruženými ve společnosti, pokud alespoň jeden ze společníků sdružených v této společnosti je osobou uvedenou v písmenech a) až f), nebo h) až l),
- svěřenské fondy podle NOZ,

22 Derivatové operace musí účetní jednotky vykazovat právě v souladu s vyhláškou 501/2002 Sb. a ČÚS pro finanční instituce.

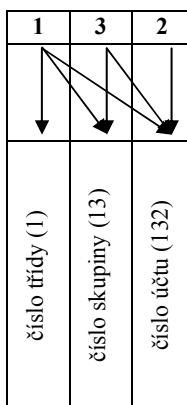
23 Právem Evropského společenství se má na mysli 4. a 7. direktiva a nařízení č. 1606/2002 Evropského parlamentu a Rady EU o používání mezinárodních účetních standardů.

- fondy obhospodařované penzijní společnostmi podle zákona upravujícího důchodové spoření a podle zákona upravujícího doplňkové penzijní spoření,
- investiční fondy bez právní osobnosti podle zákona upravujícího investiční společnosti a investiční fondy,
- ty, kterým povinnost sestavení účetní závěrky stanoví zvláštní právní předpis nebo které jsou účetní jednotkou podle zvláštního právního předpisu.

§ 2 ZU ukládá účetním jednotkám povinnost účtovat o **předmětu účetnictví**, tj. účtovat o stavu a pohybu majetku a jiných aktiv, dluhů a jiných pasiv, dále o nákladech a výnosech a o výsledku hospodaření. Vymezení těchto pojmů však zákon nevysvětluje, odkazuje na prováděcí vyhlášky. O předmětu účetnictví účetní jednotky účtují podvojnými zápisy, a to do období, s nímž tyto skutečnosti časově a věcně souvisejí (tzv. akruální báze). V § 3 ZU je také přesně vymezen okamžik vzniku a zániku této povinnosti.

Účetním obdobím je podle § 3 ZU nepřetržitě po sobě jdoucích dvanáct měsíců. Buď se shoduje s kalendářním rokem, nebo je hospodářským rokem (může začínat pouze prvním dnem jiného měsíce, než je leden). **Hospodářský rok**²⁴ lze uplatnit pouze po oznámení záměru změnit účetní období místně příslušnému správci daně z příjmů nejméně 3 měsíce před plánovanou změnou, jinak účetní období zůstává nezměněno. Uplatnění hospodářského roku se tak proti dřívějšímu znění tohoto ustanovení změnilo na pouhou oznamovací povinnost.

Účetní jednotky musí při vedení účetnictví **dodržovat směrnou účtovou osnovu** (§ 14 ZU)²⁵. Na základě směrné účtové osnovy musí účetní jednotka vypracovat svůj **úctový rozvrh**²⁶, v němž jsou uvedeny veškeré účty, které účetní jednotka ve sledovaném období používá. Úctový rozvrh má pak povahu účetní směrnice, kterou je třeba neustále aktualizovat.

Poznámka: Ilustrace konstrukce čísla účtu (132 – Zboží na skladě a v prodejnách)

²⁴ Hospodářský rok mohou uplatnit účetní jednotky, které nejsou organizační složkou státu, územním samosprávným celkem nebo účetní jednotkou vzniklou nebo zřízenou zvláštním zákonem.

²⁵ Směrná účtová osnova (Příloha 4 V500) definuje pouze názvy a označení jednotlivých účtových tříd a účtových skupin.

²⁶ Úctový rozvrh používaný v této publikaci je uveden v příloze.

Účtování dílčích oblastí

Poznámka: čísla skupiny jsou závazná, vyplývají ze směrné účtové osnovy, poslední číslice syntetického účtu již vyplývá z individuálního účtového rozvrhu konkrétní firmy.

Účetní jednotky mají povinnost vést účetnictví jako **soustavu účetních záznamů** (§ 4 odst. 11 ZU). Jednotlivé účetní záznamy tak mohou být seskupovány do souhrnných účetních záznamů, kterými pak můžeme rozumět zejména účetní doklady, dále účetní zápisy, účetní knihy, odpisové plány dlouhodobého majetku, inventurní soupisy, účtový rozvrh, účetní závěrku a v neposlední řadě i výroční zprávu (pakliže ji účetní jednotka sestavuje).

V ZU je definována povinnost vést účetnictví jednak v tuzemské měně, tj. v **českých korunách** (§ 4 odst. 12 ZU) a dále povinnost používat **český jazyk** (§ 4 odst. 13 ZU). Za předpokladu, že účetní jednotka obchoduje se zahraničím, je zřejmé, že její pohledávky a dluhy (ale případně i peněžní prostředky) mohou být denominovány v jiné měně. V tu chvíli musí účetní jednotka tyto evidovat jak v měně tuzemské, tak v této cizí měně.

Určitým problémem mohou být pro firmu *doklady v cizím jazyce*. Zákon sice připouští možnost účtovat o dokladech, jež jsou v jiném než českém jazyce, musí však být zajištěna srozumitelnost. Příkladem „nesrozumitelného“ účetního dokladu může být faktura od vašeho japonského partnera, která bude pouze v japonštině. Kromě celkové částky uvedené na faktuře pravděpodobně nebudeme zcela jasně rozumět, na co že je ona faktura vystavena. Proto je pak třeba takového obchodního partnera požádat, aby zaslal daný doklad v jazyce srozumitelném (v tomto případě by jím pravděpodobně byl jazyk anglický).

Doklady v zajímavých jazycích²⁷

<p>ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΕΓΚΛΟΒΙΟΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΑΑΗ:031880578-Α ΔΟΥ ΠΕΡΥΠΡΕ</p> <p>ΟΙ ΜΕΛΗΡΗΤΕΣ ΟΙ ΧΕΙΡ. 1 ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΡΟΚΑΤΑ-ΡΑΦΕΙΟΥ # 3 ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΒΕΠΙΠΙΣΜΑΤΩΝ # 2</p> <p>ΕΥΡΩ</p> <table border="1"> <tr><td>ΤΗΣ ΟΡΡΕ</td><td>7,00</td><td>11,00%</td></tr> <tr><td>ΣΑΥΑΤΕΣ</td><td>3,80</td><td>11,00%</td></tr> <tr><td>ΑΝΑΡΥΗΤΗΡΑ</td><td>3,00</td><td>11,00%</td></tr> <tr><td>ΥΦΗΙ</td><td>0,25</td><td>11,00%</td></tr> <tr><td>ΠΕΡΙΛΟ ΣΥΝΟΛΟ</td><td></td><td>14,05</td></tr> </table> <p>ΣΥΝΟΛΟ € 14,05</p> <p>ΥΠΕΡΑΡΤΑ 14,05 ΠΕΣΤΑ 0,00</p> <p>ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΡΟΚΑΤΑ-ΡΑΦΕΙΟΥ # 3 ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΗΤΡΩΟΥ # 0000392 #</p> <p>ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ</p> <p>ΕΥΡΩΠΟΙΣΤΟΥΜΕ</p>	ΤΗΣ ΟΡΡΕ	7,00	11,00%	ΣΑΥΑΤΕΣ	3,80	11,00%	ΑΝΑΡΥΗΤΗΡΑ	3,00	11,00%	ΥΦΗΙ	0,25	11,00%	ΠΕΡΙΛΟ ΣΥΝΟΛΟ		14,05	<p>NU LAN</p> <p>테이블 : 19</p> <p>인원 : 1 일시 : 2010-07-09 20:25:40</p> <table border="1"> <tr><th>품명</th><th>단가</th><th>수량</th><th>금액</th></tr> <tr><td>카스(K)</td><td>15.500</td><td>1</td><td>15.500</td></tr> <tr><td>해물떡볶</td><td>13.500</td><td>1</td><td>13.500</td></tr> </table> <p>합계금액 29.000</p> <p>이강해 주셔서 감사합니다. 영복하세요 처리시 : 10000001 관리자 수문승서:204</p>	품명	단가	수량	금액	카스(K)	15.500	1	15.500	해물떡볶	13.500	1	13.500	<p>面点王 结帐单 第1次打印</p> <p>电话: 320106906422 订台: 19 时间: 19:36 — 19:36 人数: 1 收银员: 田雪 商品 单位数量 单价 金额</p> <table border="1"> <tr><td>骨肉相连</td><td>2串</td><td>1.00</td><td>5.00</td><td>5.00</td></tr> <tr><td>鸡肉串</td><td>3串</td><td>1.00</td><td>5.00</td><td>5.00</td></tr> <tr><td>百事可乐</td><td>瓶</td><td>1.00</td><td>4.00</td><td>4.00</td></tr> </table> <p>合计:14.00 折扣:0.00 应收:14.00 实收:14.00</p> <p>现金: 20.00 交现:20.00 找款:6.00</p> <p>地址: 海淀区知春路29号大运金都大厦首层面点王 电话: 010-82355720 北京奥创软件提供 服务热线 15801559045</p>	骨肉相连	2串	1.00	5.00	5.00	鸡肉串	3串	1.00	5.00	5.00	百事可乐	瓶	1.00	4.00	4.00
ΤΗΣ ΟΡΡΕ	7,00	11,00%																																										
ΣΑΥΑΤΕΣ	3,80	11,00%																																										
ΑΝΑΡΥΗΤΗΡΑ	3,00	11,00%																																										
ΥΦΗΙ	0,25	11,00%																																										
ΠΕΡΙΛΟ ΣΥΝΟΛΟ		14,05																																										
품명	단가	수량	금액																																									
카스(K)	15.500	1	15.500																																									
해물떡볶	13.500	1	13.500																																									
骨肉相连	2串	1.00	5.00	5.00																																								
鸡肉串	3串	1.00	5.00	5.00																																								
百事可乐	瓶	1.00	4.00	4.00																																								

27 Doklady, které vyžadují překlad.

V souladu s § 7 ZU jsou účetní jednotky povinny vést účetnictví tak, aby účetní závěrka sestavená na jeho základě podávala **věrný a poctivý obraz** o předmětu účetnictví a finanční situaci účetní jednotky. Zákon pokládá zobrazení za **věrné**, jestliže obsah položek účetní závěrky odpovídá skutečnému stavu, který je přitom zobrazen v souladu s účetními metodami, jejichž použití je účetní jednotce uloženo na základě tohoto zákona.

Za **poctivé** je považováno zobrazení, při němž jsou použity účetní metody způsobem, který vede k dosažení věrnosti. Zákon umožňuje odchýlení se od těchto účetních metod, pokud by to bylo neslučitelné s podáním věrného a poctivého obrazu.

Dalšími účetními zásadami uvedenými přímo v § 7 odst. 3, 4 a 6 jsou **předpoklad nepřetržitosti trvání účetní jednotky**, zásada **přednosti obsahu před formou**, zásada **konzistence**, **zákaz kompenzace** a **informační povinnost** ve vztahu k příloze účetní závěrky.

Dále jsou v § 8 ZU stanoveny kvalitativní požadavky na vedení účetnictví, což znamená vést účetnictví **správné, úplné, průkazné, srozumitelné, přehledné** a způsobem zaručujícím **trvalost účetních záznamů**.

Rozsah vedení účetnictví

Zákon stanovuje dvojí rozsah vedení účetnictví – **plný a zjednodušený**.

Účetnictví ve zjednodušeném rozsahu mohou vést pouze následující účetní jednotky (viz § 9 odst. 3 ZU):

- fyzické osoby, které nemají povinnost mít účetní závěrku ověřenu auditorem,
- spolky a jejich organizační jednotky, které mají právní osobnost,
- církve a náboženské společnosti nebo církevní instituce, které jsou právnickou osobou evidovanou podle zákona upravujícího postavení církví a náboženských společností,
- ústavy,
- honební sdružení,
- fundace,
- sdružení vlastníků bytových jednotek,
- bytová družstva, která nemají povinnost mít účetní závěrku ověřenu auditorem,
- družstva, která jsou založena výhradně za účelem zajišťování hospodářských, sociálních či jiných potřeb svých členů,
- příspěvkové organizace, u nichž o tom rozhodne jejich zřizovatel,
- další účetní jednotky, u nichž to umožňuje zvláštní právní předpis.

Ostatní účetní jednotky musí vést účetnictví v plném rozsahu.

Při **vedení účetnictví ve zjednodušeném rozsahu** (§ 13a ZU)²⁸ může účetní jednotka použít vat účtový rozvrh sestavený pouze na úrovni účtových skupin a v jedné knize spojit účtování

28 Velmi zjednodušenou evidenci si prý vedl při svém slavném obchodování se psy i Švejk (Hašek, 2000, s. 42). *Otázkou zůstává, zdali ti, co po převratu prohlíželi policejní archiv, rozšifrovali položky tajného fondu státní policie, kde stálo: B...40 K, F...50 K, L...80 K atd., ale rozhodně se mylili, že B, F, L jsou začáteční písmena nějakých pánů, kteří za 40, 50, 80 atd. korun prodávali český národ černožlutému orlu. B znamenalo bernardýn, F foxteriér a L značí leonbergra. Po pravdě řečeno, byly to ohyzdné obludy, které neměly toho nejmenšího společného s nějakou čistokrevnou rasou, za kterou je Švejk tajnému Bretschneiderovi vydával.*

v deníku s účtováním v hlavní knize. Dále v tomto případě účetní jednotka nemusí používat podrozvahové účty. Z toho vyplývá i zjednodušený rozsah účetní závěrky. Taktéž se nepoužívají některé účetní metody, které by vyjmenované účetní jednotky mohly nepřiměřeně zatěžovat (zejména účtování o vybraných rezervách, opravných položkách či oceňování reálnou hodnotou).

Účetní záznamy – obsah a forma

Obsahem účetního záznamu rozumíme informaci v účetním záznamu obsaženou, zatímco **formou** účetního záznamu rozumíme konkrétní způsob zachycení této informace.

Z tohoto titulu rozlišujeme následující tři formy účetních záznamů (§ 33 odst. 2 ZU):

- **listinná** forma,
- **technická** forma (prostředky výpočetní techniky),
- **smíšená** forma.

Listinnou formou přitom rozumíme záznam na analogový nosič rukopisem, psacím strojem, tiskařskými či obdobnými technikami.

Technickou formou je záznam provedený elektronickým, optickým či jiným způsobem, a to takový, který je možné převést do formy, v níž je jeho obsah čitelný pro fyzickou osobu.

Smišenou formou je pak záznam v listinné formě, který však obsahuje rovněž informace ve formě technické pro fyzickou osobu nečitelné, ale umožňuje jeho převedení do formy, v níž se pro fyzickou osobu čitelným stane.

Přitom však platí, že tyto formy musí být pro fyzickou osobu čitelné. ZU rovněž umožňuje převod z jedné formy do jiné. Potom však zcela logicky musí účetní jednotka zajistit, že se obsah účetního záznamu po převodu z jedné formy do druhé nebude nikterak lišit.

Průkaznost účetního záznamu

Jednou z nejvýznamnějších charakteristik účetního záznamu je jeho **průkaznost** (§ 33a ZU). Účetní záznam je považován za průkazný, pokud:

- je jeho obsah prokázán přímo porovnáním se skutečností, kterou tento záznam prokazuje,
- je jeho obsah prokázán obsahem jiných průkazných účetních záznamů,
- je přenesený způsobem splňujícím požadavky ustanovení zákona, týkajícího se přenosu účetního záznamu,
- se týká výhradně skutečností uvnitř jedné účetní jednotky a je k němu připojen podpisový záznam oprávněné a odpovědné osoby.

V případě vedení účetnictví na počítači je třeba, aby byl účetní záznam přenášen pouze takovým informačním systémem, jenž splňuje nejen požadavky na průkaznost, ale také na bezpečnost a ochranu dat.

Správní delikty

Na závěr této části, která je věnována rychlému exkurzu do ZU, se pojďme podívat, jaké správní delikty mohou účetní jednotce hrozit v případě porušení této právní normy.

V případě, kdy účetní jednotka:

- nevede účetnictví,
- nesestaví účetní závěrku nebo nevyhotoví výroční zprávu (je-li to její povinností),
- nesestaví účetní závěrku²⁹ nebo nevyhotoví výroční zprávu podle Mezinárodních standardů účetního výkaznictví IFRS, ačkoliv je jí tato povinnost uložena Zákonem o účetnictví,

dostane podle § 37 odst. 2 písm. a) ZU pokutu až do výše **6 % bilanční sumy**.

Pokud však účetní jednotka:

- sestaví neúplnou účetní závěrku,
- neověří účetní závěrku nebo výroční zprávu auditorem, ač má toto za povinnost,
- nezveřejní účetní závěrku nebo výroční zprávu,
- poruší povinnost uschovávat účetní záznamy,
- uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslující údaje v účetních záznamech, čímž by bylo narušeno věrné zobrazení předmětu účetnictví,
- vede účetnictví nesprávně,

potom je k ní § 37 odst. 2 písm. b) ZU milosrdnější³⁰; účetní jednotka dostane pokutu až do výše **3 % bilanční sumy**.

2.1.2 Prováděcí vyhlášky k Zákonu o účetnictví

V návaznosti na ZU vydává MF ČR od roku 2003 prováděcí předpisy ve formě vyhlášek. Tyto jsou zpracovávány pro jednotlivé typy účetních jednotek, a to s ohledem na zaměření jejich činnosti.

Ministerstvo financí vydalo pro tyto potřeby následující vyhlášky:

Č. vyhlášky	Typ účetní jednotky
500/2002 Sb.	podnikatel účtující v soustavě podvojného účetnictví
501/2002 Sb.	banka, finanční instituce
502/2002 Sb.	pojišťovna
503/2002 Sb.	zdravotní pojišťovna
504/2002 Sb.	účetní jednotka, jejímž hlavním předmětem činnosti není podnikání, pakliže účtuje v soustavě podvojného účetnictví
506/2002 Sb.	Fond národního majetku ČR, Pozemkový fond ČR

Základní funkce uvedených vyhlášek spočívá v definici obsahu, struktury a způsobu sestavení účetní závěrky, tedy rozvahy, výkazu zisku a ztráty, přehledu o peněžních tocích, přehledu o změnách vlastního kapitálu a přílohy k účetním výkazům. Upravují také přípustné účetní metody, účtovou osnovu a v některých případech i konsolidovanou účetní závěrku.

²⁹ Viz část 3.

³⁰ O sankcích se již zmiňoval před necelým stoletím sám Švejk (Hašek, 2000, s. 19): „Dřív to bejvávalo horší. Obžalovaní museli chodit po rozžhaveným železe a pít roztavené olovo, aby se poznalo, jestli je nevinnej. Nebo mu dali nohy do španělský boty a natáhli ho na žebřík, když se nechtěl přiznat, nebo mu pálili boty hasičskou pochodní, jako to udělali svatému Janu Nepomuckému. Dnes je to legrace, bejt zavřenej – žádný čtvrcení, žádný španělský boty, kavalce máme, stůl máme, lavice máme, nemačkáme se jeden na druhýho, polévku dostanem, chleba nám dají, džbán vody přinesou, záchod máme přímo pod hubou. Ve všem je vidět pokrok.“

V rámci této publikace se budeme věnovat zejména použití vyhlášky 500/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, které jsou podnikateli účtujícími v soustavě podvojného účetnictví. Jinými slovy, pro účtování jako takové nás bude nejvíce zajímat vyhláška pro podnikatele. Zejména v oblasti cenných papírů však budeme využívat rovněž vyhlášku 501/2002 Sb. pro finanční instituce.

V500 upravuje:

- předmět úpravy a působnost, tzn. na koho se vztahuje a co upravuje,
- rozsah a způsob sestavování účetní závěrky,
- uspořádání, označování a obsahové vymezení položek majetku a jiných aktiv, závazků a jiných pasiv v účetní závěrce → rozvahové položky,
- uspořádání, označování a obsahové vymezení nákladů, výnosů a výsledků hospodaření v účetní závěrce → výsledkové položky,
- uspořádání a obsahové vymezení vysvětlujících a doplňujících informací v příloze k účetní závěrce,
- uspořádání a obsahové vymezení přehledu o peněžních tocích a přehledu o změnách vlastního kapitálu,
- směrnou účtovou osnovu,
- účetní metody,
- metody přechodu z daňové evidence podle ZDP na účetnictví,
- uspořádání, označování a obsahové vymezení položek konsolidované účetní závěrky,
- metody konsolidace účetní závěrky,
- postup zahrnování účetních jednotek do konsolidačního celku.

2.1.3 České účetní standardy

Rovněž České účetní standardy (ČÚS) jsou zpracovány pro jednotlivé typy účetních jednotek s ohledem na zaměření činnosti. MF ČR vydalo standardy pro:

- podnikatele,
- finanční instituce,
- pojišťovny,
- zdravotní pojišťovny,
- účetní jednotky, jejichž hlavním předmětem činnosti není podnikání, pokud účtují v soustavě podvojného účetnictví,
- územní samosprávné celky, příspěvkové organizace, státní fondy, organizační složky státu.

Jak se z jednotlivých standardů dozvíme, jejich cílem podle zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, a prováděcí vyhlášky č. 50x/2002 Sb. je stanovit základní postupy účtování za účelem docílení souladu při používání účetních metod účetními jednotkami.

2.1.4 Oceňování

Nejvýznamnějším metodickým prvkem účetnictví je bezesporu oceňování³¹. Pouze díky možnosti ocenění jednotlivých složek majetku a dluhů je možné převést tyto dílčí složky z naturálních (fyzických) jednotek³² na jejich společného jmenovatele, tedy na jednotky peněžní.

V souladu s platným ZU musí účetní jednotky oceňovat majetek a dluhy jednak k okamžiku uskutečnění účetního případu, a dále k rozvahovému dni (§ 24 ZU). Má se za to, že ocenění zachycené v účetnictví je evidováno v českých korunách. V případě pohledávek a dluhů, cenných papírů, podílů, derivátů a cenin, jsou-li vyjádřeny v cizí měně, musí účetní jednotka pro ocenění používat rovněž cizí měnu³³. Přepočtení na české koruny je pak prováděno aktuálním kurzem ČNB k datu uskutečnění účetního případu³⁴.

Při počátečním ocenění rozeznává § 25 ZU následující alternativy ocenění:

- **pořizovací cenu**, jíž rozumíme cenu, za kterou byl majetek pořízen, a to včetně nákladů, které s jeho pořízením souvisejí
 - pořizovací cenou oceňujeme nakupovaný dlouhodobý nehmotný a dlouhodobý hmotný majetek, nakupované zásoby, cenné papíry a podíly, derivátové operace³⁵ a dále pohledávky nabyté za úplatu či vkladem
- **reprodukční pořizovací cenu**, jíž rozumíme cenu, za kterou by byl majetek pořízen v době, kdy se o něm účtuje
 - reprodukční pořizovací cenou oceňujeme majetek v případě bezúplatného nabytí³⁶ a dále majetek vyrobený ve vlastní režii, u něhož nejsme schopni stanovit vyšší vlastních nákladů
- **vlastní náklady**, jimiž rozumíme veškeré přímé náklady vynaložené na výrobu či jinou činnost a dále část nepřímých nákladů, která je s danou výrobou či jinou činností spojená
 - vlastními náklady oceňujeme zásoby vlastní výroby, a to včetně příchovek zvířat, a dále dlouhodobý nehmotný a dlouhodobý hmotný majetek vyrobený ve vlastní režii
- **jmenovitou hodnotu**, jíž rozumíme nominále
 - jmenovitou hodnotou oceňujeme pohledávky, dluhy, peněžní prostředky a ceny

31 Detailně se problematikou oceňování v účetnictví zabírají například Strouhal, J. a kol. (2013). *Oceňování v účetnictví*. Praha: Wolters Kluwer.

32 Již na základní škole jsme se všichni od první třídy učili, že jablka a hrušky nelze počítat. V naturálním vyjádření je tento výrok nepochybně na místě. Nicméně oceníme-li jablka, jakož i hrušky, pak jsme schopni stanovit, za jakou hodnotu jsme dané ovoce nakoupili, neboli jsme schopni identifikovat ocenění k datu uskutečnění účetního případu, jímž by byl nákup ovoce.

33 Toto ustanovení platí i pro rezervy a opravné položky, které se týkají majetku a závazků vyjádřených v cizí měně.

34 Kromě denního kurzu může účetní jednotka zvolit rovněž pevný kurz platný pro dané období (například týdenní, měsíční, čtvrtletní, roční). K rozvahovému dni je však vždy třeba přepočítat veškerý majetek a dluhy aktuálním kurzem ČNB platným k rozvahovému dni.

35 Pravdou ovšem je, že v okamžiku uskutečnění účetního případu lze ocenit pořizovací cenou pouze opční kontrakty, kde se jedná o vyšší opční prémii. Pevně termínované operace k datu sjednání kontraktu mají nulové počáteční ocenění.

36 Příkladem může být přijetí daru ve formě 5 let starého automobilu. Reprodukční pořizovací cenou pak rozumíme hodnotu takto starého automobilu identické značky a kvality na trhu.

Účtování dílčích oblastí

Účetní jednotky mají k rozvahovému dni za povinnost zachytit majetek a dluhy v ocenění, jak je uvedeno v následující tabulce (aplikace §§ 25 a 27 ZU):

Rozvahová položka	Při pořízení	K rozvahovému dni ³⁷
Dlouhodobý nehmotný majetek	pořizovací cena/ reprodukční pořizovací cena/ vlastní náklady	zůstatková cena, nebo nižší z hodnot (zůstatková cena vs. tržní cena)
Dlouhodobý hmotný majetek odpisovaný	pořizovací cena/ reprodukční pořizovací cena / vlastní náklady	zůstatková cena, nebo nižší z hodnot (zůstatková cena vs. tržní cena)
Dlouhodobý hmotný majetek neodpisovaný	pořizovací cena/ reprodukční pořizovací cena / vlastní náklady	nižší z hodnot (pořizovací cena/repro- dukční cena/vlastní náklady vs. tržní cena)
Podíly – rozhodující vliv	pořizovací cena	ekvivalenční ocenění
Podíly – podstatný vliv	pořizovací cena	ekvivalenční ocenění
Realizovatelné cenné papíry	pořizovací cena/ reprodukční pořizovací cena	reálná hodnota
Nakupované zásoby	pořizovací cena/ reprodukční pořizovací cena	nižší z hodnot (pořizovací cena/repro- dukční cena vs. tržní cena)
Zásoby vlastní výroby	vlastní náklady/ reprodukční pořizovací cena	
Pohledávky	jmenovitá hodnota/ pořizovací cena	nižší z hodnot (jmenovitá hodnota/po- řizovací cena vs. tržní cena), nebo reálná hodnota (derivátové kontrakty a pohle- dávky zajištěné deriváty)
Peníze a ceniny	jmenovitá hodnota	
Majetkové cenné papíry k obchodování	pořizovací cena/ reprodukční pořizovací cena	reálná hodnota
Akciový kapitál	jmenovitá hodnota	
Vydané dluhopisy	jmenovitá hodnota	
Dluhy	jmenovitá hodnota	jmenovitá hodnota nebo reálná hodnota (derivátové kontrakty a dluhy zajištěné deriváty)

2.2 Dlouhodobý nehmotný a hmotný majetek

Dlouhodobý majetek je součástí aktiv a členíme jej na následující tři kategorie:

- dlouhodobý nehmotný majetek,
- dlouhodobý hmotný majetek,
- dlouhodobý finanční majetek.

V rámci této kapitoly se budeme zabývat pouze prvními dvěma druhy dlouhodobého majetku, finančnímu majetku je pak věnována kapitola 2.3.

³⁷ O jednotlivých alternativách přecenění pojednáme v následujících pasážích textu, které se jednotlivými kategoriemi majetku budou zabývat.